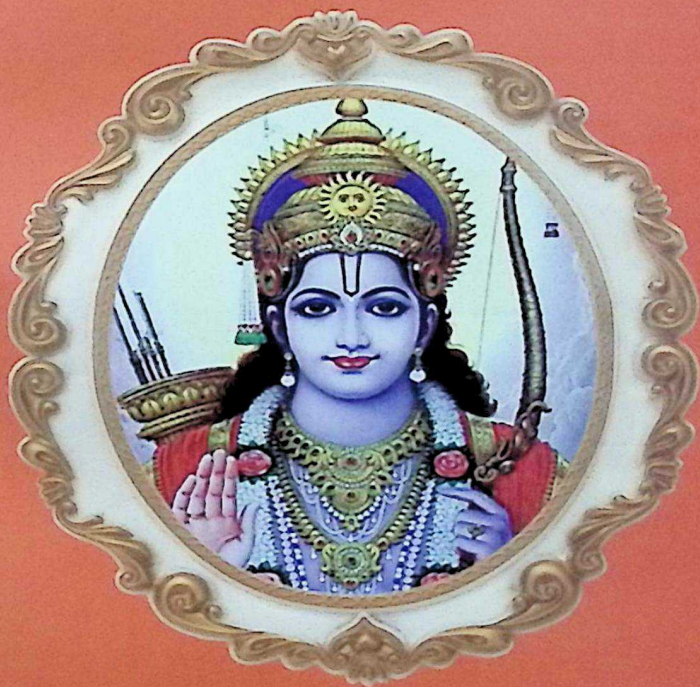

रामगीता एवं वेदस्तुतिको ध्यानानुवाद तथा विविध

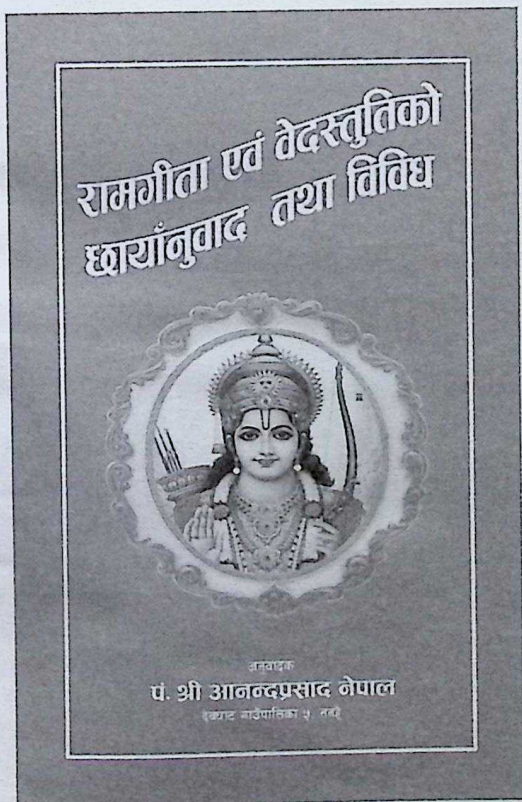

अनुवादक

पं. श्री आनन्दप्रसाद नेपाल

देवघाट गाउँपालिका ५, तनहुँ

रामगीता एवं वेदस्तुतिको ध्यायानुवाद तथा विविध

अनुवादक :

पं. श्री आनन्दप्रसाद नेपाल

पुस्तकको नाम : **रामगीता एवं वेदस्तुतिको
ध्यायानुवाद तथा विविध**

अनुवादक : पं. श्री आनन्दप्रसाद नेपाल

प्रकाशक : श्री मुरलीप्रसाद नेपाल

संस्करण : प्रथम २०७५ श्रावण

सर्वाधिकार : प्रकाशकमा

मूल्य : रू. २५१/-

संस्थागत मूल्य : ५००/-

मुद्रक : कालिका छापाखाना, न्यूरोड नारायणगढ
फोन: ०५६-५७१५४२, ५७०११४

आवरण/सेटिङ्ग : मदन सेन्चुरी

प्रति : १००१

प्राप्ति स्थान : देवघाट ५, तनहूँ

कम्प्युटर टाइप : केशव ज्ञवाली, शंकर अर्याल

समर्पण

स्व. माता रुद्रकुमारी(गोमा) नेपाल
हाम्री पूजनीय माता स्व. माता रुद्रकुमारी(गोमा)
नेपालको वि.सं.

२०६६ साल असोज १९ गते भएको स्वर्गारोहणको
सम्झनामा उहाँको आत्माको चीर शान्तिको
कामना स्वरूप समर्पण गर्दछु ।

संस्कृत
अभि
हेतु
वन्द
एवं
विक
चाह

शुभकामना

रामगीता एवं वेदस्तुति छायानुवाद तथा अन्य मौलिक नेपाली-संस्कृत कविताहरूको रचना र वेदान्त जिज्ञासुहरूको कल्याण कामनाले अभिप्रेरित भई समस्त मुमुक्षुहरूले सरलतया बोध गर्न सकुन् भन्ने हेतुले प्रकाशन गर्न लाग्नुभएकोले आनन्दप्रसाद नेपालको सत्प्रयास वन्दनीय छ । साथै भविष्यमा अन्य कृतिहरूको पनि अनुवाद र टीका एवं अन्य मौलिक ग्रन्थहरूको रचना गरी नेपाली र संस्कृत वाङ्मयको विकासमा सहयोग गर्नुहुनेछ भन्ने आशा सहित शुभकामना दिन चाहन्छु ।

स्वामी अद्वैतानन्द गिरी

उपाध्यक्ष, गलेश्वर आश्रम

देवघाटधाम, तनहूँ

शुभकामना

मेरा अतिप्रिय भतिज श्री आनन्दप्रसाद नेपाल बाबुद्वारा देवघाट धार्मिक स्थलको कविता जो संस्कृत भाषा र नेपाली भाषामा लेखिएका छन् त्यस्ता कविताहरूको सङ्कालोको साथसाथै प्रमुख रूपमा रामगीता जस्तो कठोर दार्शनिक यसलाई ग्रन्थ नै मान्नुपर्छ । जुन भगवान् श्रीरामले आफ्ना शेषरूप भाई लक्ष्मणलाई उपदेश गरेको हो । त्यसको छायानुवाद समश्लोकी छन्दमा भरसक सरल भाषा प्रयोग गरी लेख्न सामान्य लेखकबाट सम्भव हुँदैन । अतः त्यस्तो ग्रन्थको छायानुवाद गरेर अति प्रशंशनीय काम गर्नु भएको छ । त्यो मात्र नभएर श्रीमद्भागवतको वेदस्तुति जस्तो कठोर ग्रन्थको पनि छायानुवाद गर्नु भएको छ । यसबाट लाग्छ उहाँ अति कठिनभन्दा कठिना ग्रन्थहरूको छायानुवाद गर्न सक्षम देखिनु भएको छ । जहाँ सम्म रामगीताको प्रसङ्ग छ त्यसको छायानुवाद हेरौं :-

त्यो तैत्तिरीय श्रुति भन्छ सादर
तत्काल छोड्नु सब कर्म डङ्गुर ।
भन्यो त्यही वाजसनेय शास्त्रले
लौ ज्ञानले मोक्ष न हुन्छ कर्मले ॥

यसरी ज्यादै कठिन श्लोकको सरल भाषामा समछन्दमा देखिएको यो ग्रन्थ अत्यन्त मनन योग्य छ । भनिन्छ अच्युत भगवान् मात्र हुन्छन् । अन्तमा लेखन कार्यको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्दछु ।

टि.एन् गोपीकृष्ण अधिकारी

शुभकामना

मैले आनन्द नेपाल गुरुले लेख्नुभएको रामगीता र

वेदस्तुतिको छायानुवाद हेर्ने । श्लोकको सम्पूर्ण भाव झल्किने गरी सोही छन्दमा वर्णविन्यास पनि नविगारिकन लेखिएको छायानुवाद पढ्दा लेखक एक उत्कृष्ट छन्दकवि मान्न सकिन्छ । रामगीताको अर्थ त धेरैले लेखिएका छन् तर सामान्य जनले पनि बुझ्ने गरी संस्कृतको श्लोकलाई श्लोकबद्ध गरी लेखिएको यो पहिलो कृति हो । रामगीता पाठ प्रत्येकको घरमा श्राद्धकर्मको दिनमा हुने गर्छ । अब यो पुस्तक प्रकाशन भएपछि कर्ता स्वयंले पनि पितृकर्ममा रामगीताको पाठ गर्न सक्नुहुनेछ । अन्त्यमा रामगीतको र वेदस्तुतिको सुन्दर र सरल छायानुवाद गरी अन्य मौलिक कविताहरू समावेश गरिएको पुस्तकको अध्ययनबाट सम्पूर्ण पाठक वर्ग लाभान्वित हुनुहुनेछ भन्ने आशा राख्दै अन्य कृतिहरूको प्रकाशनमा भगवान् आशुतोष सिद्धेश्वर महादेवले शक्ति प्रदान गरुन् भन्दै विराम लिन्छु । अस्तु ।

कृष्णहरि घिमिरे

प्रचार्य

वेद देदाङ्ग विद्यालय

गलेश्वर आश्रम

लेखको तर्फबाट

रामगीता र वेदस्तुति महत्त्वपूर्ण आध्यामिक ग्रन्थ हो जसले जीव जगत्को यथार्थतालाई दिग्दर्शन गर्दै निगुर्ण र सगुण साकार ईश्वरको स्वरूपलाई प्रतिपादन गर्न खोजेको छ । यस्तो गरिमायुक्त ग्रन्थको छायाँनुवाद गर्ने चेष्टा मैले गरें । अर्थगम्भीर्यलाई बुझ्न आत्मसात गर्न कठिन भएर पनि किन किन ग्रन्थ माथि छायाँनुवाद गर्न अन्तर्यामीलेनै प्रेरणा गरे जस्तो भयो र मैले अध्ययन गर्दै लेख्दै अधि बढें । मेरा प्रेरणाका श्रोत देवघाटका सन्त मण्डली विद्वान् गुरुजन् र आत्मीय मित्रहरू हुनुहुन्छ । राम्रो लेख्न सक्ने सामर्थ्य नभए पनि स्वान्तसुखाय लेखनको आरम्भ गरेको छु कहि कतै त्रुटि भएमा सम्पूर्ण बुद्धिजीवी गुरुजन् र पाठक वर्गप्रति क्षमाप्रार्थी हुँ । संस्कृत भाषामा अर्थबोध गर्न कठिन भएकोमा मैले नेपालीमा अनुवाद गरेर केही हद सम्म अर्थबोध गराउने प्रयास गरेको छु । यसमा मलाई पुस्तक प्रकाशनमा तनमन र धनले सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण मान्यजनहरूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । त्यसैगरी कम्प्युटर टाइप गरेर सहयोग गर्नुहुने वेदवेदङ्गका शिक्षक केशव ज्ञावली प्रति धन्यवाद दिन चाहन्छु । यो प्रकाशन कार्यमा सल्लाह सुझाव दिनुहुने मान्य गुरु गोपीकृष्ण अधिकारी र कृष्णहरि घिमिरेज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दै अन्तमा स्वर्गीय माता . रूद्रकुमारी नेपालको चरणकमलमा नमन गर्दै विश्राम गर्न चाहन्छु अस्तु ।

अनुवादक

श्री आनन्दप्रसाद नेपाल
देवघाट गाउँपालिका ५, तनहुँ

प्रकाशकीय

सम्पूर्ण चराचर प्राणीका परमपिता सर्वान्तर्यामी भगवान् श्रीरामले सम्पूर्ण शास्त्रको सारभूत ज्ञानलाई आफ्ना भाई लक्ष्मणलाई उपदेश गरेको यो मङ्गलमयी रामगीता र निर्गुण रूप भगवान्को यथार्थतालाई जान्न कठिन सम्झिदै सगुण स्वरूप परमात्माको वेदहरूले स्तुतिगान गरिएको वेदस्तुतिको छायाँनुवाद गरेको मैले सर्सर्ती हेरेँ । आफ्ना क्षमतानुसार राम्रै गरेको जस्तो मलाई लाग्यो लेखन कार्य पूरा भइसकेपछि प्रकाशन गर्ने कुरा चलेपछि लेखेको कुरा लेख्दै फाल्दैगर्दा ग्रन्थको अवहेलना हुन्छ । सकेसम्म राम्रो गर्ने चेष्टा गर्नुपर्छ भनेपछि यो प्रकाशनमा गयो । मलाई खुशी लागेको छ । यो रामगीता र वेदस्तुतिको छायाँनुवाद तथा देवघाटको मन्दिर एवम् आश्रमको वर्णन, बाल्य युवा र वृद्धावस्थाको वर्णन अन्य जानकारी मूलक कुराहरू मौलिक कविता मार्फत व्यक्त गर्न खोजिएको यो पुस्तक अध्ययन गरेर पाठकवर्ग लाभान्वित हुनुहुनेछ भन्नेमा म ज्यादै आशावादी छु । यसैगरि आफ्नो ज्ञान, अध्ययन र सीपको विकाश गर्दै लेखन कार्यलाई निरन्तर अगाडि बढाउँदै जाउन् । भगवान् श्री पशुपतिनाथले कल्याण गरून् भन्दै मेरो भनाई यहि अन्त गर्दछु ।

श्री मुरलीप्रसाद नेपाल
देवघाट ५, तनहुँ, नेपाल

रामगीता छायाँनुवाद

मूः ततो जगन्मङ्गलमङ्गलात्मना - श्रीमहादेव उवाच
विधाय रामायणकीर्तिमुत्तमाम् ॥
चचार पूर्वाचरितं रघुत्तमो
राजर्षिवर्यैरभिसेवितं यथा ॥१॥

छाः उनै जगन्मङ्गल राम ईश्वर
बनाइ रामायण कीर्ति उज्ज्वल ॥
अमोघ यो पूर्वजले निसेवित
राजर्षि आचारित शुद्ध वैभव ॥१॥

मूः सौमित्रिणा पुष्ट उदार बुद्धिना
रामःकथाःप्राह पुरातनीःशुभाः ॥
राज्ञः प्रमत्तस्य नृगस्य शापतो
द्विजस्य तिर्यक्त्वमथाह राधवः ॥२॥

छाः गर्हन् मिठो लक्ष्मण प्रश्न सुन्दर
भन्छन् कथा राम पुरानु निर्मल ॥
राजा प्रमादी नृग ब्रह्मशापले
योनी मिली तिर्यक कष्ट भोग्दथे ॥२॥

मूः कदाचिदेकान्त उपस्थितं प्रभुं
रामं रमालालितपादपङ्कजम् ॥
सौमित्रिरासादितशुद्धभावनः
प्रणम्य भक्त्या विनयान्वितो ब्रवीत् ॥३॥

छा: एकान्तमा श्री रघुनाथ साथमा
 बस्थिन् रमा पाउ लिएर काखमा ॥
 प्रसन्न भै लक्ष्मण शुद्ध चित्तले
 प्रणाम गर्दै यहि प्रश्न शोद्धथे ॥३॥

- सौमित्रिरुवाच

मू: त्वं शुद्धबोधोऽसि हि सर्वदेहिना
 मात्मास्यधीशोऽसि निराकृतिः स्वयम् ॥
 प्रतीयसे ज्ञानदृशां महामते
 पादाब्जभृङ्गाहितसङ्गसङ्गिनाम् ॥४॥

छा: प्राणी सबैका प्रभु आत्म व्यापक
 छौ शुद्ध साकार उपास्य निर्मल ॥
 उदाउने सज्जनको समाधिमा
 पादाब्जका भृङ्ग मुनीन्द्र छन् जहाँ ॥४॥

मू: अहं प्रपन्नोऽस्मि पदाम्बुजं प्रभो
 भवापवर्गं तव योगिभावितम् ॥
 यथाब्जसा ज्ञानमपारवारिधिं
 सुखं तरिष्यामि तथानुशाधिमाम् ॥५॥

छा: म पूर्ण तिम्रै शरणागतै भएँ
 पवित्र मोक्षपद साधु नै पुगे ॥
 कसोरि छिट्टै म तरौ भवार्णव
 दिनोस निर्देशन भक्ति सार्थक ॥५॥

मूः श्रुत्वाऽथ सौमित्रिवचोऽखिलं तदा
 प्राह प्रपन्नार्तिहरः प्रसन्नधीः ॥
 विज्ञानमज्ञानतमः प्रशान्तये
 श्रुतिप्रपन्नं क्षितिपालभूषणः ॥६॥

छाः सुन्दै गए प्रश्न सुमित्रिका सब
 संसारका हुन् गति राम ईश्वर ॥
 अज्ञान मुक्त परिशुद्धज्ञानको
 जो वेद भन्छन् त्यहि बुझ्नु सार हो ॥६॥

- श्रीराम उवाच

मूः आदौ स्ववर्णाश्रमवर्णिताः क्रियाः
 कृत्वा समासादितशुद्धमानसः ॥
 समाप्य तत् पूर्वमुपात्तसाधनः
 समाश्रयेत् सद्गुरुमात्मलब्धये ॥७॥

छाः वर्णाश्रम पालन शुद्ध भावले
 गर्दै मनोभाव विशुद्ध कार्यले ॥
 आफै गरोस् साधन चित्त शुद्धिको
 आत्मार्थ पैले गुरुसंगति गरोस् ॥७॥

मूः क्रिया शरीरोद्भवहेतुरादृता
 प्रियाप्रियौ तौ भवतः सुरागिणः ॥
 धर्मेतरौ तत्र पुनः शिरीरकं
 पुनः क्रिया चक्रवदीर्यते भवः ॥८॥

छा: क्रिया समाधान शरीरले हुने
 प्रियाप्रियादी त सुरागिको हुने ॥
 गर्दा त धर्म पछि देह मिल्दछ
 संसारचक्र कहिल्यै नछुट्दछ ॥८॥

मू: अज्ञानमेवास्य हि मूलकारणम्
 तद्भानमेवात्र विधौ विधीयते ॥
 विद्यैव तन्नाशविधौ पटीयसी
 न कर्म तज्जं सविरोधमीरितम् ॥९॥

छा: अज्ञान नै कारण मूल भन्दछन्
 अज्ञानको नाश विवेक बुझ्दछन् ॥
 विद्या उसैले परिनष्ट गर्दछ
 शरीको कारण कर्म बन्दछ ॥९॥

मू: नाज्ञानहानिर्न च रागसंक्षयो
 भवेत्ततः कर्म सदोषमुद्भवेत् ॥
 ततः पुनः संसृतिरप्यवारिता
 तस्माद् बुधोज्ञानविचारवान् भवेत् ॥१०॥

छा: अज्ञानको नाश र राग मोहको
 हुदैन कर्म त्यहि दोष युक्त भो ॥
 संसारमा जन्म अनेक बन्दछ
 विचारवान् संसृति मार्ग छोड्दछ ॥१०॥

मूः ननु क्रिया वेद मुखेन चोदिता
तथैव विद्या पुरुषार्थसाधनम् ॥
कर्तव्यता प्राणभृतः प्रचोदिता
विद्यासहायत्वमुपैति सा पुनः ॥११॥

छाः छ है क्रिया कारण मुक्ति प्राप्तिको
तथैव शास्त्र पुरुषार्थ जान्नको ॥
क्रिया शरीरी कन वेद भन्दछन्
अन्योऽन्य संपूरक तेहि मान्दछन् ॥११॥

मूः कर्माकृतो दोषमपि श्रुतिर्जगौ
तस्मात्सदाकार्यमिदं मुमुक्षुणा ॥
ननु स्वतन्त्रा ध्रुवकार्यकारिणी
विद्या न किञ्चिन्मनसाप्यपेक्षते ॥१२॥

छाः लौ कर्म छोड्दा श्रुति दोष भन्दछ
सधैँ गरोस् कर्म मुमुक्षुले सब ॥
स्वतन्त्र विद्या पनि कार्य कारिणी
हो क्यै नसोचोस् मनले त संसृति ॥१२॥

मूः न सत्यकार्योऽपि हि यद्वदध्वरः
प्रकाङ्क्षतेऽन्यानपि कारकादिकान् ॥
तथैव विद्या विधितः प्रकाशितैः
विशिष्यते कर्मभिरेव मुक्तये ॥१३॥

छा: समस्त पूजा विधि जो छ अध्वर
न सकछ विद्या पहिलाउनै स्वतः ॥
निस्काम कर्मै गरी शास्त्र बोधले
तुरुन्त होला अनि मोक्ष कर्मले ॥१३॥

मू: केचिद्वदन्तीति वितर्कवादिन-
स्तदप्यसद्दृष्टविरोधकारणात् ॥
देहाभिमानादभिवर्धते क्रिया
विद्यागताहङ्कृतितः प्रसिद्ध्यति ॥१४॥

छा: क्वै भन्दछन् तर्क वितर्क गर्नुले
असत्य दृष्टि छ विरोध भावले ॥
शास्त्रादि कर्मै अभिमान वास्तव
हुँदैन है मुक्ति दुवै विरुद्ध छ ॥१४॥

मू: विशुद्धविज्ञानविरोचनाञ्चिता
विद्यात्मवृत्तिश्चरमेति भण्यते ॥
उदेति कर्माखिलकारकादिभि
र्निहन्ति विद्याखिलकारकादिकान् ॥१५॥

छा: विशुद्ध आत्मा परि शुद्ध भावले
तृप्तात्म बोधालय मै हुँ भन्ने ॥
पुन्याइ निस्काम त कर्मले पनि
अनित्य विद्या छुटि बोध हुन्छ नि ॥१५॥

मू: तस्मात्त्यजेत्कार्यमशेषतः सुधी
विद्याविरोधान्न समुच्चयो भवेत् ॥
आत्मानुसन्धान परायणः सदा
निवृत्ति सर्वेन्द्रियवृत्ति गोचरः ॥१६॥

छा: विद्वान् त्यजोस् कर्महरू अनिष्ट छ
विद्या विरोधि नहुने समुच्चय ॥
आत्मानुसन्धान गरोस् मुमुक्षुले
जितेन्द्रिय भैकन शान्त चित्तले ॥१६॥

मू: यावच्छरीरादिषु माययात्मधी
स्तावद्विधेयो विधिवादकर्मणाम् ॥
नेतीति वाक्यैरखिलं निषिध्यतज्
ज्ञात्वा परात्मानमथत्यजेत्क्रिया ॥१७॥

छा: मायाशरीरादि न भुल्लं शक्दछन्
तिन्ले गरून् वैदिक कर्म भन्दछन् ॥
त्यो वेदले नेति भनी निषेधभो
एकत्व आत्मा बुझी कर्म छोड्नु यो ॥१७॥

मू: यदा परात्मात्मविभेदभेदकं
विज्ञानमात्मन्यवभाति भास्वरम् ॥
तदैव माया प्रविलीयतेऽञ्जसा
सकारकाकारणमात्मसंसृतेः ॥१८॥

छा: परात्म जीवात्म विभेद छुट्दछ
 माया तुरुन्तै अनि नष्ट बन्दछ ॥
 प्रबुद्ध आत्मा अविलम्ब भास्दछ
 मुमुक्षुको निर्मल चित्तमा अब ॥१८॥

मू: श्रुति प्रमाणाभिविनाशिता च सा
 कथं भविष्यत्यपि कार्यकारिणी ॥
 विज्ञानमात्रादमलाद्वितीयत
 स्तस्मादविद्या न पुनर्भविष्यति ॥१९॥

छा: श्रुति प्रमाणादि उपायले पनि
 क्रिया न भो लौ अव कार्य कारिणी ॥
 माया क्रिया नेति भनेर नष्ट भो
 उत्पन्न कल्यै नहुने अवश्य यो ॥१९॥

मू: इदि स्म नष्टा न पुनः प्रसूयते
 कर्ताहमस्येति मतिः कथं भवेत् ॥
 तस्मात्स्वतन्त्रा न किमप्यपेक्षते
 विद्या विमोक्षाय विभाति केवला ॥२०॥

छा: विचारले नष्ट दुवै नफर्कने
 कर्तृत्व दुर्भाव भयो विनासिने ॥
 स्वातन्त्र्य जम्मै परिपाक भो जव
 विद्या भयो केवल मुक्ति साधक ॥२०॥

मू: सा तैत्तिरीयश्रुतिराह सादरं
 न्यासं प्रशस्ताखिलकर्मणस्फुटम् ॥
 एतावदित्याह च वाजिनां श्रुति
 ज्ञानं विमोक्षाय न कर्म साधनम् ॥२१॥

छा: त्यो तैत्तिरीयश्रुति भन्छ सादर
 तत्काल छोड्नु सब कर्म डड्गुर ॥
 भन्यो त्यही वाजसनेय शास्त्रले
 लौ ज्ञानले मोक्ष न हुन्छ कर्मले ॥२१॥

मू: विद्या समत्वेन तु दर्शितस्त्वया
 ऋतुर्न दृष्टान्त उदाहृतः समः ॥
 फलैः पृथक्त्वाद् बहुकारकैः ऋतुः
 संसाध्यते ज्ञानमतो विपर्ययम् ॥२२॥

छा: सज्ज्ञानले मोक्ष न कर्म देखियो
 ठूलो न भो यज्ञयगादि लोकको ॥
 पार्थक्य देखिन्छ भने फलादिमा
 त्यो ज्ञानले साध्य छ मोक्ष साधना ॥२२॥

मू: स प्रत्यवायो ह्यहमित्यनात्मधी
 रज्ञप्रसिद्धा न तु तत्त्वदर्शिनः ॥
 तस्मात् बुधैस्त्याज्यमविक्रियात्मभि
 र्विधानतः कर्मविधि प्रकाशितम् ॥२३॥

छा: त्यागदा त प्रायश्चित्त कर्म अज्ञले
 भन्ला न यो बोलदछ तत्त्वदर्शिले ॥
 नैमित्तिकै नित्य दुवै न छोड्नु है
 आदर्श शिक्षा कन लोकमा अझै ॥२३॥

मू: श्रद्धान्वितस्तत्त्वमसीति वाक्यतो
 गुरोः प्रसादादपि शुद्धमानसः ॥
 विज्ञान चैकात्म्यमथात्मजीवयोः
 सुखी भवेन्मेरुरिवाप्रकम्पनः ॥२४॥

छा: श्रद्धालु आफ्नो गुरुज्ञान सार नै
 स्वीकारियोस् तत्त्वमसीति वाक्य नै ॥
 ऐकात्म्य जीवात्म परात्मको जहाँ
 हुदा सुखी मेरु सरी विचारमा ॥२४॥

मू: आदौ पदार्थावगतिर्हि कारणं
 वाक्यार्थविज्ञानविधौ विधानतः ॥
 तत्त्वंपदार्थौ परमात्मजीवका-
 वसीति चैकात्म्यमथानयोर्भवेत् ॥२५॥

छा: पैले पदार्थादि निबोध कारण
 वाक्यार्थ विज्ञान सँगै विधानत ॥
 तत्त्वं पदार्थे बिच जीव आत्मको
 ऐकात्म्य होला त्यतिखेर मुक्त भो ॥२५॥

मू: प्रत्यक्परोक्षादिविरोधमात्मनो-
विहायसङ्गृह्य तयोश्चिदात्मताम् ॥
संशोधितां लक्षणया च लक्षितां
ज्ञात्वा स्वमात्मानमथाद्वयो भवेत् ॥२६॥

छा: प्रत्यक्परोक्षादि विरोधको पनि
छोडेर चैतन्य विवेकले अनि ॥
त्यो लक्षणा वाक्य बुझेर आत्मको
अद्वैत सिद्धि गरिहाल्नु बेस हो ॥२६॥

मू: एकात्मकत्वाज्जहती न सम्भवे-
त्तथाजहल्लक्षणता विरोधतः ॥
सोऽयम्पदार्थाविव भागलक्षणा
युज्येत तत्त्वम्पदयोरदोषतः ॥२७॥

छा: वाच्यार्थको लक्ष्य भएर लक्षणा
छोडे लिए घोष नदी किनारमा ॥
तत्त्वं पदार्थे बिच छैन भेद नै
हेर्दा विचारी कन एक आफु नै ॥२७॥

मू: रसादिपञ्चीकृतभूतसम्भवं
भोगालयं दुःखसुखादिकर्मणाम् ॥
शरीरमाद्यन्तपदादिकर्मजं
मायामयं स्थूलमुपाधिमात्मनः ॥२८॥

छा: रसादिपञ्चीकृत तत्त्वले यहाँ
 यो देह भित्रै सुख दुःख वासना ॥
 आद्यन्त यो कर्म विशेषले यहाँ
 मयामय स्थूल भयो उपाधिमा ॥२८॥

मू: सूक्ष्मं मनोबुद्धिदशेन्द्रियैर्युतं
 प्राणैरपञ्चीकृतभूतसम्भवम् ॥
 भोक्तुः सुखादेरनुसाधनं भवे-
 च्छरीरमन्यद्विदुरात्मनो बुधाः ॥२९॥

छा: त्यो सूक्ष्म चित्तै अनि बुद्धिले युत
 प्रणाद्यपञ्चीकृत प्राप्त देह ॥
 भोक्ता स्वयं जीव बनेर बस्दछ
 यो तथ्य विद्वान् अरू माझ भन्दछ ॥२९॥

मू: अनाद्यनिर्वाच्यमपीह कारणं
 मायाप्रधानं तु परं शरीरकम् ॥
 उपाधिभेदात्तु यतः पृथक् स्थितं
 स्वात्मानमात्मन्यवधारयेत्क्रमात् ॥३०॥

छा: माया अनिर्वाच्य भनिन्छ लोकमा
 माया प्रधानै छ समग्र देहमा ॥
 उपाधिको भेद भएर जन्तुको
 पार्थक्य, आत्मा निरुपाधिकै भयो ॥३०॥

मू: कोशेष्वयं तेषु तु तत्तदाकृति-
 विभाति सङ्गात्स्फटिकोपलो यथा ॥
 असङ्गरूपोऽयमजो यतोऽद्वयो
 विज्ञायतेऽस्मिन्परितो विचारिते ॥३१॥

छा: छन् अन्नकोषादि त पञ्च भेदले
 स्फटीकआनन्द समीप रूपले ॥
 असङ्ग अद्वैत अजादि ब्रह्मयो
 आत्मानुभूति मुनि गर्दछन् छिटो ॥३१॥

मू: बुद्धेस्त्रिधा वृत्तिरपीह दृश्यते
 स्वप्नादिभेदेन गुणत्रयात्मनः ॥
 स्वन्योन्यतोऽस्मिन् व्यभिचारतो मृषा
 नित्ये परे ब्रह्मणि केवले शिवे ॥३२॥

छा: जाग्रत् सुसुप्ती अनि स्वप्न आदिले
 यै बुद्धिको वृत्ति अनेक देखिने ॥
 अन्योऽन्यमा नै व्यभिचारले गरी
 चैतन्य आत्मा शिव एक संपति ॥३२॥

मू: देहेन्द्रियप्राणमनश्चिदात्मनां
 संघादजस्रं परिवर्तते धियः ॥
 वृत्तिस्तमोमूलतयाज्ञलक्षणा
 यावद्भवेत्तावदसौ भवोद्भवः ॥३३॥

छा: देन्द्रिय प्राण र चित्त आदिको
 संघातले बुद्धि सबै धमीलियो ॥
 मायापिशाची गुण भेदकारण
 संसारमा चक्र बनेर घुम्दछ ॥३३॥

मू: नेतिप्रमाणेन निराकृताखिलो
 हृदा समास्वादितचिद्घनामृतः ॥
 त्यजेदशेषं जगदात्तसद्रसं
 पीत्वा यथाम्भः प्रजहाति तत्फलम् ॥३४॥

छा: नेति प्रमाणेन समस्त लोकको
 त्यजोस आसक्ति त बोधरूपको ॥
 गरुस आस्वादन साधुवर्गले
 छोडिन्छ वोक्रो रसपान गर्नुले ॥३४॥

मू: कदाचिदात्मा न मृतो न जायते
 न क्षीयते नापि विवर्धतेऽनवः ॥
 निरस्तसर्वातिशयः सुखात्मकः
 स्वयम्प्रभाः सर्वगतोऽयमद्वयः ॥३५॥

छा: जन्मन्छ आत्मा न त बढ्छ मर्दछ
 कैले न दुब्लाउँछ शान्त चिन्मय ॥
 पृथक् छ प्राणी बिच ब्रह्म वैभव
 सारा सबैमा समरूप अद्वय ॥३५॥

मू: एवं विधे ज्ञानमये सुखात्मके
 कथं भवो दुःखमयः प्रतीयते ॥
 अज्ञानतोऽध्यासवशात्प्रकाशते
 ज्ञाने विलीयेत विरोधलक्षणात् ॥३६॥

छा: सुखात्म ब्रह्मै जब बोध हुन्छ नि
 असार संसार विलीन हुन्छ नि ॥
 अध्यासले प्राप्त सबै जसो जगत्
 सदज्ञानले ध्वस्त हुनेछ नै फगत् ॥३६॥

मू: यदन्यदन्यत्र विभाव्यते भ्रमा-
 दध्यासमित्याहुरमुं विपश्चितः ॥
 असर्पभूतेऽहिविभावनं यथा
 रज्ज्वादिके तद्वदपीश्वरे जगत् ॥३७॥

छा: अन्योऽन्यमा वस्तु भए प्रतीत जे
 अध्यासले साधुहरू त मान्दथ्ये ॥
 न हुन्छ डोरी बिच सर्प आखिर
 सन्देहले मात्र भयो सरासर ॥३७॥

मू: विकल्पमायारहिते चिरात्मके-
 ऽहंकार एषः प्रथमः प्रकल्पितः ॥
 अध्यास एवात्मनि सर्वकारणे
 निरामये ब्रह्मणि केवले परे ॥३८॥

छा: विकल्प माया रहितै चिदात्मक
 सधै अहङ्कार हुँदा छ कल्पित ॥
 अध्यास बुझ्दा पनि हुन्छ निर्णय
 पवित्र आत्मा अविकार चिन्मय ॥३८॥

मू: इच्छादिरागादिसुखादिधर्मिकाः
 सदा धियः संसृतिहेतवः परे ॥
 यस्मात्प्रसुप्तौ तदभावतः परः
 सुखस्वरूपेण विभाव्यते हि नः ॥३९॥

छा: इच्छादि रागादि सुखादि धर्मले
 छ बुद्धि संयुक्त अनेक कर्मले ॥
 संसारमा जन्म र मृत्यु भो सब
 सुख स्वरूपै पनि भास हुन्छ त ॥३९॥

मू: अनाद्यविद्योद्भवबुद्धिबिम्बितो
 जीवप्रकाशोऽयमितीर्यते चितः ॥
 आत्माधियः साक्षितया पृथक् स्थितो
 बुद्ध्या परिच्छिन्नपरः स एव हि ॥४०॥

छा: अनात्मविद्या प्रतिबिम्बितै मति
 चैतन्य त्यस्मा प्रतिभासितै अनि ॥
 साक्षीतया आत्म असङ्ग बन्दछ
 बुद्ध्यापरिच्छिन्न अभेद ईश्वर ॥४०॥

मूः चिद्बिम्बसाक्षात्मधियां प्रसङ्गत-
स्त्वेकत्र वासादनलाक्तलोहवत् ॥
अन्योन्यमध्यासवशात् प्रतीयते
जडाजडत्वं च चिदात्मचेतसोः ॥४१॥

छाः चिद्बिम्बले बुद्धि र साक्षि सम्मित
अन्योऽन्यले अग्नि फलाम बन्दछ ॥
त्यस्तै भयो बुद्धि त आत्मले गरी
अनात्म चैतन्य भयो त्यसै गरी ॥४१॥

मूः गुरोः सकाशादपि वेदवाक्यतः
सञ्जातविधा नुभवोनिररीक्षतम्
स्वात्मानमत्मास्थमुपाधिवर्जितं
त्यजेदशेषं जडमात्मगोचरम् ॥४२॥

छाः सत्संगले सद्गुरू वेद वाक्यले
आत्मानुसन्धान भयो विचारले ॥
चैतन्य आत्मा त उपाधि छोडनुले
त्यजोस् सबै यो जडरूप बोधले ॥४२॥

मूः प्रकाशरूपोऽहमजोऽहमद्वयोऽ-
सकृद्विभातोऽहमतीव निर्मलः ॥
विशुद्धविज्ञानमयो निरामयः
सम्पूर्ण आनन्दमयोऽहमक्रियः ॥४३॥

छा: प्रकाश अद्वैत छ आत्म निर्मल
 विशुद्ध विज्ञान अवित्रियात्मक ॥
 आनन्द चैतन्य अनन्त ईश्वर
 सदैव आपनो समरूप सुन्दर ॥४३॥

मू: सदैव मुक्तोऽहमचिन्त्यशक्तिमा-
 नतीन्द्रियज्ञानमवित्रियात्मकः ॥
 अनन्तपारोऽहमहर्निशं बुधै-
 र्विभावितोऽहं हृदि वेदवादिभिः ॥४४॥

छा: सदैव चैतन्य छ युक्त चिन्मय
 अतीन्द्रिय ज्ञान अवित्रियात्मक ॥
 प्रबुद्ध योगी निज आत्मरूपको
 श्रुति प्रमाणादि अभिन्न सिद्ध भो ॥४४॥

मू: एवं सदात्मानमखण्डितात्मना
 विचारमाणस्य विशुद्धभावना ॥
 हन्यादविद्यामचिरेण कारकै-
 रसायनं यद्वदुपासितं रुजः ॥४५॥

छा: सदैव आत्मा प्रभु सर्वव्यापक
 विचारले यो समशुद्ध सार्थक ॥
 नासोस् अविद्याकन बुद्धि वृत्तिले
 आभास होला त्यहि ब्रह्म रूपले ॥४५॥

मूः विविक्त आसीन उपारतेन्द्रियो
 विनिर्जिण्तात्मा विमलान्तराशयः ॥
 विभावयेदेकमनन्यसाधनो
 विज्ञानदृक्केवल आत्संस्थितः ॥४६॥

छाः विविक्त सेवी दश इन्द्रियै जित
 विरक्त संसार पदार्थ बाहिर ॥
 चैतन्यको साधन चित्तले गरोस्
 द्रष्टा बनी ईश्वर बोधमै रहोस् ॥४६॥

मूः विश्वं यदेतत्परमात्मदर्शनं
 विलापयेदात्मनि सर्वकारणे ॥
 पूर्णश्चिदानन्दमयोऽवतिष्ठते
 न वेद बाह्यं न च किञ्चिदान्तरम् ॥४७॥

छाः संसार यो ईश्वर रूप सर्वतः
 विलाउनू संसृति आत्ममा अब ॥
 पूर्णश्चिदानन्द छ यो जताततै
 भनेर छोडोस् सब बाह्य संसगै ॥४७॥

मूः पूर्वं समाधेरखिलं विचिन्तये-
 दोङ्कारमात्रं सचराचरं जगत् ॥
 तदेव वाच्यं प्रणवो हि वाचको
 विभाव्यतेऽज्ञानवशान्न बोधतः ॥४८॥

छा: यो दृश्य संसार समाधि पूर्वमा
 साचोस ओंकार जगत् स्वरूपमा ॥
 ओंकार हो वाचक वाच्य लोक छ
 अज्ञानमा को सहि बुझ्न सक्दछ ॥४८॥

मू: अकारसंज्ञः पुरुषो हि विश्वको
 ह्युकारकस्तैजस ईर्यते क्रमात् ॥
 प्राज्ञो मकारः परिपठ्यतेखिलैः
 समाधिपूर्वं न तु तत्त्वतो भवेत् ॥४९॥

छा: अकार विश्वै छ उकार तैजसः
 मकार प्राज्ञै सब विज्ञ भन्दछन् ॥
 जाग्रत् तथा स्वप्न सुसुप्ति भेदले
 समाधि पूर्वै छ अभेद जान्नुले ॥४९॥

मू: विश्वं त्वकारं पुरुषं विलापये-
 दुकारमध्ये बहुधा व्यवस्थितम् ॥
 ततो मकारे प्रविलाप्य तैजसं
 द्वितीयवर्णं प्रणवस्य चान्तिमे ॥५०॥

छा: अकारमा विश्व उकारमा पनि
 मिलाउनु तैजस प्राज्ञको अनि ॥
 मकारमा तल्लय गर्नु वेस यै
 उपाधिको नष्ट भएर जान्छ है ॥५०॥

मूः मकारमप्यात्मनि चिद्घने परे
 विलापयेत्प्राज्ञमपीह कारणम् ॥
 सोऽहं परं ब्रह्म सदा विमुक्तिम-
 द्विज्ञानदृङ्मुक्त उपाधितोऽमलः ॥५१॥

छाः मकारमा चिद्घन रूप ईश्वर
 मिलाउनू ब्रह्म विसे सुनिर्मल ॥
 सोऽहं परं ब्रह्म विशुद्ध हूँ भनी
 उपाधिले मुक्त बनोस् सधैँ भरी ॥५१॥

मूः एवं सदा जातपरात्मभावनः
 स्वानन्दतुष्टः परिविस्मृताखिलः ॥
 आस्ते स नित्यात्मसुखप्रकाशकः
 साक्षाद्विमुक्तोऽचलवारिसिन्धुवत् ॥५२॥

छाः परात्मको भाव भएविचारमा
 आनन्द भै बस्दछ साधु आफुमा ॥
 विसेर संसार धनादि वस्तुको
 साक्षात् भयो ऊ हिमशैल तुल्यको ॥५२॥

मूः एवं सदाभ्यस्तसमाधियोगिनो
 निवृत्तसर्वेन्द्रियगोचरस्य हि ॥
 विनिर्जिताशेषरिपो रहं सदा
 दृश्यो भवेयं जितषड्गुणात्मनः ॥५३॥

छा: अभ्यास योगादि गरेर बस्दछ
जितेर आफ्ना सब इन्द्रियै अब ॥
षट् शत्रुमा नै विजयी भयो जब
अभीष्ट सम्पन्न भएँ बुझोस् सब ॥५३॥

मू: ध्यात्वैवमात्मानमहर्निशं मुनि-
स्तिष्ठेत्सदा मुक्तसमस्तबन्धनः ॥
प्रारब्धमश्नन्नभिमानवर्जितो
मध्येव साक्षात्प्रविलीयते ततः ॥५४॥

छा: आत्मा सुचिन्ता गरि बस्नु योगले
संसारको बन्धन मुक्त युक्तिले ॥
दुर्भाविना त्यागनु र वासनाक्षय
सदात्मभावादिक युक्त चिन्मय ॥५४॥

मू: आदौ च मध्ये च तथैव चान्ततो
भवं विदित्वा भयशोककारणम् ॥
हित्वा समस्तं विधिवादचोदितं
भजेत्स्वमात्मानमथाखिलत्मनाम् ॥५५॥

छा: पैले तथा मध्य र अन्तमा पनि
हो शोक पीडा भय लोक संसृति ॥
जानेर छोडोस् श्रुतिशास्त्र वाग्यतः
भजोस् आत्मा प्रभु विश्व व्यापक ॥५५॥

मूः आत्मन्यभेदेन विभावयन्निदं
 भवत्यभेदेन मयात्मना तदा ॥
 यथा जलं वारिनिधौ यथा पयः
 क्षीरे वियद्व्योमन्यनिले यथानिलः ॥५६॥

छाः अभेद छोडेर समस्त वस्तुमा
 प्रपञ्च संसार छ ब्रह्मरूपमा ॥
 समुद्र पानी घट व्योम झै जहाँ
 एकात्म्य भो ब्रह्म र सृष्टि बीचमा ॥५६॥

मूः इत्थं यदीक्षेत हि लोकसंस्थितो
 जगन्मृषैवेति विभावयन्मुनिः ॥
 निराकृतत्वात् श्रुतियुक्तिमानतो
 यथेन्दुभेदो दिशि-दिग्भ्रमादयः ॥५७॥

छाः शास्त्रादि वेद स्मृति तर्कले पनि
 झुटो जगत् दिग्भ्रम भन्दछन् मुनि ॥
 असत्य जानीकन चन्द्र भेदले
 भो ज्ञान आकास विसे अनेकले ॥५७॥

मूः यावन्न पश्येदखिलं मदात्मकं
 तावन्मदाराधनतत्परो भवेत् ॥
 श्रद्धालुरत्युर्जितभक्तिलक्षणो
 यस्तस्य दृश्योऽहमहर्निशं हृदि ॥५८॥

छा: आराधना गर्नु सदैव ब्रह्मको
मै भित्र होला जग भान बुद्धिको ॥
श्रद्धालु भै वर्धित भक्ति भावले
देख्छौ सधैं भित्र मनै विचारले ॥५८॥

मू: रहस्यमेतच्छृतिसारसंग्रहम्
मयाविनिश्चित्य तवोदितं प्रिय ॥
यस्त्वेतदालोचयतीह बुद्धिमान्
स मुच्यते पातकराशिभिः क्षणात् ॥५९॥

छा: रहस्य यो वेद निचोड वास्तव
मैले भने यो बुझ भाइ लक्ष्मण ॥
ज्ञानी सबै निश्चय गर्दछन् झन
छुट्लान् सबै पातकराशि तत्क्षण ॥५९॥

मू: भ्रातर्यदीदं परिदृश्यते जगन्
मायैव सर्वं परिहृत्य चेतसा ॥
मद्भावनाभावितशुद्धमानसः
सुखीभवानन्दमयो निरामयः ॥६०॥

छा: देखिन्छ संसार सबै टमाटम
माया झुटो केवल जान लक्ष्मण ॥
सद्भावले शुद्ध बनेर तन्मय
सुखी भई बस्नु सदैव निर्भय ॥६०॥

मूः यः सेवते मामगुणं गुणात्परं
हृदा कदा वा यदि वा गुणात्मकम् ॥
सोऽहं स्वपादाञ्चितरेणुभिः स्पृशन्
पुनाति लोकत्रितयं यथा रविः ॥६१॥

छाः साकार मेरो दुइ रूप निर्गुण
सधैं गरोस् ध्यान सुबुद्धिले अब ॥
त्यो भक्तको स्वच्छ सुपादरेणुले
पवित्र होला जग झैं त सूर्यले ॥६१॥

मूः विज्ञानमेतदखिलं श्रुतिसारमेकं
वेदान्तवेद्यचरणेन मयैव गीतम् ॥
यः श्रद्धया परिपठेत् गुरुभक्तियुक्तो
मद्स्वरूपमेति यदिमद्वचनेषु भक्तिः ॥६२॥

छाः यो ज्ञान हो अखिल नै श्रुति शास्त्र सार
वेदान्तवेद्य कहियो बुझ भक्ति साथ ॥
श्रद्धा गरी कन पढोस् गुरुभक्ति युक्त
मैरै स्वरूप सरि वन्छ गरे विवेक ॥६२॥

वेदस्तुति छाया अनुवाद

मू: जयजयजह्यजामजितदोषगृभीतगुणां
त्वमसि यदात्मना समवरुद्धसमस्तभगः ॥
अगजगदोकसामखिलशक्त्यवबोधकते
क्वचिदजयात्मना च चरतोऽनुचरेन्निगमः ॥१॥

छा: जय जय होस् प्रभो अजित नाश गरेर अज
हजुर सधैं समस्त गुण वैभवले त युत ॥
चर अचरादिको सकल शक्ति प्रदायक हो
श्रुति सब गर्दछौं गुण बखान सके जतिको ॥१॥

मू: बृहदुपलब्धमेतदवयन्त्यवशेषतया
यत उदयास्तमयौ विकृतेर्मृदि वाविकृतात् ॥
अत ऋषयो दधुस्त्वयि मनोवचनाचरितं
कथमयथा भवन्ति भुवि दत्त पदानि नृणाम् ॥२॥

छा: घट भिउटादि वस्तु सब मृण्मय निर्मित जो
पछि त कुमालको विलय सृष्टि सरी भ्रम हो ॥
जगत बुझी मुनीन्द्र जन भक्त समर्पित भै
अव त उपासना गरि बसे प्रभुलाइ सधैं ॥२॥

मू: इति तव सूरयस्त्र्यधिपतेऽखिललोकमल
क्षपणकथामृताब्धिमवगाह्य तपांसि जहुः ॥
किमुत पुनः स्वधामविधुताशयकालगुणाः
परम भजन्ति ये पदमजस्रसुखानुभवम् ॥३॥

छा: कति यति डुब्दथे हजुरको सुकथामृतमा
कलुष हटाउनै भवजरा अनि राग यहाँ ॥
सुख अनि शान्तिको वरर वर्षण गर्नुभयो
मनुज बने कृतार्थ सब दुःख हटी सकिगो ॥३॥

मू: दृतय इव श्वसन्त्यसुभृतो यदि तेऽनु विधा

अ॥ महदहमादयोऽण्डमसृजन् यदनुग्रहतः ॥

पुरुषविधोऽन्वयोऽत्र चरमोऽन्नयमादिषु यः

सदसतः परं त्वमथ यदेष्ववशेषमृतम् ॥४॥

१॥ **छा:** सकल बने सुभक्त जन साधु खलाति अरू
विफल दिवा र रात जसको व्ययले विभु ॥
विपुल र सूक्ष्म यो जगत देखि असङ्ग छ जो
अति पर पञ्च कोश सबको बुझ आश्रय यो ॥४॥

मू: उदरमुपासते य ऋषिवर्त्मसु कूर्पदृशः

जो परिसरपद्धतिं हृदयमारुणयो दहरम् ॥

तत उदगादनन्त तव धाम शिरः परमं

॥ पुनरिह यत् समेत्य नपतन्ति कृतान्तमुखे ॥५॥

छा: ऋषि मणि पूरक प्रतिदिन स्मृति नाभिमहा

हृदय उपासना अरूण सन्तति निर्गुणमा ॥

अनि सहस्रार चक्र शिरमा जब भक्ति गरे

तह अनुसार मृत्युभय देखि त पार तरे ॥५॥

मू: स्वकृतविचित्रयोनिषु विशन्निव हेतुतया

तरतमतश्चकास्स्यनलवत् स्वकृतानुकृतिः ॥

अथ वितथास्वमूष्ववितथं तव धाम समम्
विरजधियोऽन्वयन्त्यभिविपण्यव एकरसम् ॥६॥

छा: घट र पटादि नीच उचमा समरूप बनी
बुझ जसरी भयो अनल काठ समान अनि ॥
यदि सब कामना मनुज लिन्न भने त छिटै
सहज हजूरको परमधाम बुझे सजिलै ॥६॥

मू: स्वकृतपुरेष्वमीष्वबहिरन्तरसंवरणं
तव पुरुषं वदन्त्यखिलशक्तिधृतोऽशकृतम् ॥
इति नृगतिं विविच्यकवयो निगमावपनं
भवत उपासतेऽङ्घ्रिमभवं भुवि विश्वसिताः ॥७॥

छा: बुझ अधिका स्वकर्मकृत मानव देह बिसे
प्रभु अनि कार्यकारण परै समरूप बने ॥
मनुज त ईशको अणु बुझेर उपासनले
चरण सुपद्मको स्मरणले दिन काटि बसे ॥७॥

मू: दुरवगमात्मतत्त्वनिगमाय तवात्ततनो-
श्चरितमहामृताब्धिपरिवर्तपरिश्रमणाः ॥
नपरिलषन्ति केचिदपवर्गमपीश्वर ते
चरणसरोजहंसकुलसङ्गविसृष्टगृहा ॥८॥

छा: कठिन भयो त निर्गुण भनी गुणयुक्त हरि
मनुज कथाब्धिमा त अव गाहन नित्य गरी ॥

चरण सुहंश भक्त परिवार विमुक्त बने

पछि पनि जन्म होस् भनी सुकीर्तन गर्न बसे ॥८॥

मूः त्वदनुपथं कुलायमिदमात्मसुहृत्प्रियव-

च्चरति तथोन्मुखे त्वयि हिते प्रिय आत्मनि च ॥

न बत रमन्त्यहो असदुपासनयाऽऽत्महनो

यदनुशया भ्रमन्त्युरुभये कुशरीरभृतः ॥९॥

छाः हजुर मनुष्यको परममङ्गलमूर्ति बनी

जति करूणा भयो मनुज नश्वर देह बुझी ॥

कति विपरीत जीव हुन गो धनगेह मति

अव पनि घुम्छ लौ जगतमा कुशरीर कति ॥९॥

मूः निभृतमरुन्मनोऽक्षदृढयोगयुजो हृदि य-

न्मुनय उपासते तदरयोऽपि ययुः स्मरणात् ॥

स्त्रिय उरगेन्द्रभोगभुजदण्डविषक्तधियो

वयमपि ते समाः समदृशोऽङ्घ्रिसरोजसुधाः ॥१०॥

छाः सुमुनि उपासना हृदयमा प्रभुलाइ अति

श्रुति पनि गर्दथे अपरिछिन्न बुझेर कति ॥

उरग शरीर झैँ सुकरमा परिछिन्न बुझी

मदन घमण्डले त महिला शिशुपाल पनि ॥१०॥

मूः क इह नु वेद बतावरजन्मलयोऽग्रसरं

यत उदगादृषिर्यमनु देवगणा उभये ॥

तर्हि न सन्न चासदुभयं न च कालजवः

किमपि न तत्र शास्त्रमवकृष्य शयीत यदा ॥११॥

सनक र हंश वाहन मरीचि सुरासुर छन्

छा: सब लय कालमा हजुरमा महदादित झन् ॥

जग गगनादि सृष्टि अरू शास्त्र मुहूर्त क्षण

विलय हुनेछ भक्ति हरिको गर पार हुन ॥११॥

मू: जनिमसतः सतो मृतिमुतात्मनि ये च भिदां

विपणमृतं स्मरन्त्युपदिशन्ति त आरुपितैः ॥

त्रिगुणमयः पुमानिति भिदा यदबोधकृता

त्वयि न ततः परत्र स भवेदबोधरसे ॥१२॥

छा: परिचय गर्दछन् असतबाट भयो सतको

फरक छ आत्म सांख्य मतको कति तर्क अहो ॥

त्रिगुण छ भन्नु कल्पित गरी सब वाद झुटो

परम पवित्र आत्म छ अनादि अनन्त उचो ॥१२॥

मू: सदिव मनस्त्रिवृत्त्वयि विभात्यसदात्मनुजात्

सदभिमृशन्त्यशेषमिदमात्मतयाऽऽत्मविदः ॥

न हि विकृतिं त्यजन्ति कनकस्य तदात्मतया

स्वकृतमनुप्रविष्टमिदमात्मतयावसितम् ॥१३॥

छा: जगत मनो विलास गुण कारण भिन्न भई

विविध पदार्थ वस्तु सबमा गहना छ कति ॥

भन तिलरी र कुण्डल फुली टप वाजु जुली

अलमल हुन्छ आवरणले बुझ सत्य तिमी ॥१३॥

मूः तव परि ये चरन्त्याखिलसत्त्वानिकेततया
त उत पदाऽऽक्रमन्त्यविगणय्य शिरो निव्रज्यते ॥

परिवयसे पशूनिव गिरा विबुधानपि तां-
स्त्वयि कृतसौहृदाः खलु पुनन्ति न ये विमुखाः ॥१४॥

छाः मुनिहरू पाउछन् सकल जन्तु बिसे प्रभुजी
सुभजन गर्दछन् चरणले यम माथ दली ॥

विमुख सुधीर नै किन नहोस् श्रुति औषधि हो
परम पवित्र हुन्छ सजिलै भव पार भयो ॥१४॥

मूः त्वमकरणः स्वराडखिलकारकशक्तिधर-
स्तव बलिमुद्वहन्ति समदन्त्यजयानिमिषाः ॥

वर्षभुजोऽखिलक्षितिपतेरिव विश्वसृजो
विदधति यत्र ये त्वयिकृता भवतश्चकिताः ॥१५॥

छाः अकरण आफु हो जगतमा प्रभु विज्ञ कति
सकल सुशक्ति धारक हुदा उपहार जति ॥

नरपति प्रान्तका कर लिएर धरापतिमा
नमन गरे त झैँ अमर तत्परता छ जहाँ ॥१५॥

मूः स्थिरचरजातयः स्युरजयोत्थनिमित्तयुजो
विहर उदीक्षया यदि परस्य विमुक्त ततः ॥

न हि परमस्य कश्चिदपरो न परश्च भवेत्
वियत इवापदस्य तव शून्यतुलां दधतः ॥१६॥

छाः अपर परादि छैन समभाव लिएर अति

लय उपरान्तमा हजुरले स्मृतिबाट कति ॥

जगत बनाउने त्रिगुण शक्ति समाइ हरि

चर अचरादिको सृजित गर्नुभयो यसरी ॥१६॥

मू: अपरिमिता ध्रुवास्तनुभृतो यदि सर्वगता-

स्तर्हि न शास्यतेति नियमो ध्रुव नेतरथा ॥

अजनि च यन्मयं तदविमुच्य नियन्तु भवेत्

सममनुजानतां यदमतं मतदुष्टतया ॥१७॥

छा: अपरिमितै छ जीव अनि सर्वगतादि गुण

किनकि विरोध हुन्छ विभुमा समले त झन ॥

नियमन ईशको छ सब शास्य भने ठिक हो

गति मति छैन जान्दछु भने पनि दोष भयो ॥१७॥

मू: न घटत उद्धवः प्रकृतिपूरुषयोरजयो-

रुभययुजा भवन्त्यसुभृतो जलबुद्बुदवत् ॥

त्वयि त इमे ततो विविधनामगुणैः परमे

सरित इवार्णवे मधुनि लिल्युरशेषरसाः ॥१८॥

छा: प्रकृति र ईशको पनि त जन्म हुदैन तर

उभय सुयोगले सलिल बुद्बुद झै सरर ॥

सृजित हुनेछ विश्व नद झै त समुद्रमहा

विलय भए सरी हजुरमा मिलिजान्छ ताहा ॥१८॥

मू: नृषु तव मायया भ्रमममीष्वगत्य भृशं

त्वयि सुधियोऽभवे दधति भावमनुप्रभवम् ॥

कथमनुवर्ततां भवभयं तवयद् भृकुटिः

सृजति मुहुस्त्रिणोमिरभवच्छरणेषु भयम् ॥१९॥

छाः भ्रम अति हुन्छ यो त्रिगुण शक्ति अजा हुनुले
शरण परेर छुट्छ मनमा प्रभु भक्ति गरे ॥

शितल र उष्ण वर्षण तिनै भृकुटी प्रभुको

विभय दिदै दिदै विमुखीहरूको भय भो ॥१९॥

मूः विजितहृषीकवायुभिरदान्तमनस्तुरगं

य इह यतन्ति यन्तुमतिलोलमुपायखिदः ॥

व्यसनशतान्विताः समवहाय गुरोश्चरणं

वणिज इवाज सन्त्यकृतकर्णधरा जलधौ ॥२०॥

छाः चरण सुपद्म आश्रय बिना न जितेन्द्रियले
सुचपल घोटकै सर छ चित्त भने जनले ॥

कठिन असाध्य हुन्छ परमेश्वर प्राप्त हुनै

न जलधि पार हुन्छ तरणी परिवाह न भै ॥२०॥

मूः स्वजनसुतात्मदारधनधामधरासुरथै-

स्त्वयि सति किं नृणां श्रयत आत्मनि सर्वरसे ॥

इति सदजानतां मिथुनतो रतये चरतां

सुखयति को न्विह स्वविहते स्वनिरस्तभगे ॥२१॥

छाः प्रभु रस पूर्ण जानिकन आश्रय लिन्छ र के
जमिन शरीर पुत्र र कलत्र झुटो भनिने ॥

सुख परमार्थ देखि विमुखीहरू मायिकमा

घुमिरहदा न सकछ अरूले सुख शान्ति दिन ॥२१॥

मूः भुवि पुरुपुण्यतीर्थसदनान्यृषयो विमदा-
स्त उत भवत्पदाम्बुजहृदोऽघभिदङ्घ्रिजलाः ॥
दधति सकृन्मनस्त्वयि य आत्मनि नित्यसुखे
न पुनरुपासते पुरुषसारहरावसथान् ॥२२॥

छाः चरण मुनीन्द्रले हृदयमा प्रभुको स्मरण
निशि दिन गर्दथेश्रवण आदि बुझेर झन ॥
कलुष हटाउनै भ्रमण गर्छ सुतीर्थहरू
घर परिवार हेर्छ न उसै छ विरक्त वरू ॥२२॥

मूः सत इदमुत्थितं सदिति चेन्ननु तर्कहतं
व्यभिचरति क्व च क्व च मृषा न तथोभययुक् ॥
व्यवहतये विकल्प इषितोऽन्धपरम्परया
भ्रमयति भारती त उरुवृत्तिभिरुक्थजडान् ॥२३॥

छाः विषय पदार्थ जन्म सतबाट भयो सत नै
यहि त वितर्क हो किन भने व्यभिचार सिधै ॥
चलि रहने छ कारण र कार्य दुवै हुनुले
भुजग भनेर रज्जु यसमा भयभीत हुने ॥२३॥

मूः न यदिदमग्र आस न भविष्यदतो निधना-
दनुमितमन्तरा त्वयि विभाति मृषैकरसे ॥
अत उपमीयते द्रविणजातिविकल्पपथै-
र्वितथमनोविलासमृतमित्यवयन्त्यबुधाः ॥२४॥

छा: जगत धियो न पूर्व पछि या न चिरन्तन नै
लय उपरान्त आज छ विनाश हुने छ सबै ॥
जगत मनो विलास अनि सार न भो यसको
सत भनि जान्दछन् मनुज मूर्ख न औषधि भो ॥२४॥

मू: स यदजया त्वजामनुशयीत गुणांश्च जुषन्
भजति सरूपतां तदनु मृत्युमपेतभगः ॥

त्वमुत जहासि तामहिरिव त्वचमात्तभगो
महसि महीयसेऽष्टगुणितेऽपरिमेयभगः ॥२५॥

छा: त्रिगुण अजा छ कारण शरीर र इन्द्रियको
बस परिदिन्छ लौ मनुज तन्मय मृत्यु अहो ॥
निज सुख आत्मको न अनुभूति त गर्छ झिटो
छ अपरिमेय शक्ति हरिको महनीय उचो ॥२५॥

मू: यदि न समुद्भरन्ति यतयो हृदि कामजटा
दुरधिगमोऽसतां हृदि गतोऽस्मृतकण्ठमणिः ॥

असुतृपयोगिनामुयतोऽप्यसुखं भगवन्

ननपगतान्तकादनधिरूढपदाद् भवतः ॥२६॥

छा: मुनि जन वासना हृदयमा न उखेलि बसे
हजुर न मिल्नु हुन्छ सजिलै कुशरीर हुने ॥
प्रभु अनि मृत्युले विभय रात दिनै उसमा
निज मणि हार विर्सि भुलले अव खोज्छ कहाँ ॥२६॥

मूः त्वदवगमी न वीत्ति भवदुत्थशुभाशुभयो-
गुणविगुणान्वयांस्तर्हि देहभृतां च गिरः ॥

अनुयुगमन्वहं सगुण गीतपरम्परया
श्रवणभृतो यतस्त्वमपवर्गगतिर्मनुजैः ॥२७॥

छाः शुभ अशुभादिले सुख र दुःख न बुझ्छ कठै
षड गुण युक्त ईश्वर विभो न बुझेर अझै ॥
श्रुति पद बुझ्छ लौ न उसले सजिलै जगमा
श्रवण गरे दिनेछ हरिले पदमोक्ष यहाँ ॥२७॥

मूः द्युपतय एव ते न ययुरन्तमनन्ततया
त्वमपि यदन्तराण्डनिचया ननु सावरणाः ॥
ख इव रजांसि वान्ति वयसा सह यच्छ्रुतय-
स्त्वयि हि फलन्त्यतन्निरसनेन भवन्निधनाः ॥२८॥

छाः अमर न जान्दछन् गुण विभो न त पार हुन
हजुर त जान्नु हुन्न यहि निगुर्ण आफुकन ॥
भुवन अनन्त आफु बिच घुम्छ निरन्तर नै
श्रुति सवलीन हुन्छ विभुमा अरू वस्तु सगै ॥२८॥

कै

वेदोक्ते धर्ममार्गे गमयतु सकलं शास्त्रवेत्ता मनीषी
प्राचीना संस्कृतीयं विलयमुपगता वर्धमाना चकास्तु ॥
भ्रष्टाचारे कुरीतौ क्वचिदपि परितो यान्तु नो नेतृवर्गा
विश्वस्यादर्शदेशो भवतु जगति मे यश्च नेपालदेशः ॥१॥

सीमायां नैव द्वन्द्वः प्रभवतु तरुणा यान्तु नैव प्रदेशे
देशे वैधर्म्यवादो न च नियतिवशात् निर्भया सन्तु सन्तः ॥
मुक्ता लोकैषणाभिः परमसुखमये चेश्वरे सन्तु लोकाः
नूत्ने संवत्सरेऽस्मिन् प्रभुहरिहरयोः सन्ततं प्रार्थयेऽहम् ॥२॥

न

चित्ते निर्मलता भवेत् मधुरता वाण्यां च शालीनता
व्यक्तौ धर्मविचारता सुकृतिनां सद्योगसंलीनता ॥
सारासारविवेचने निपुणता स्वार्थे न स्यात् शूरता
पृथ्वीभारगुरुत्वकर्षणरता लोका भवेयुः सदा ॥३॥

२८

बाल बालिकाको अधिकार

छौ बालिका बालक हामी ऐले
सद्ज्ञान सद्बुद्धि दिनोस् सबैले ॥
माता पिता शिक्षक बुद्धिजीवी
बञ्चित नगर्नोस् अधिकार फेरी ॥१॥

छोरा र छोरी बिच छैन भेद
 हौं धर्तीका सुन्दर शान्त फूल ॥
 गछ्छु जहाँ भेद विवेकहीन
 गछ्छौं सबै हामि मिली विरोध ॥२॥

यो देशका हौं सब कर्णधार
 गछ्छौं नयाँ प्लान लिई विकास ॥
 उत्साह यो भंग कदापि हुन्न
 उद्देश्य आखिर हुनेछ पूर्ण ॥३॥

मेची महाकाली जताततै छौं
 हीमालको फेदि र फाँटमा छौं ॥
 नेपाली हौं गाँस र बास खोज्छौं
 शिक्षा अनि स्वास्थ्य दुवै त रोज्छौं ॥४॥

जन्मदेखि परलोकसम्म

लीला ईश्वर गर्दछु भुवनमा संहार सञ्चालन
 वित्छु कल्प अनादि तैपनि यहाँ वैसम्म के भो भन ॥
 प्राणी केवल पञ्चभूत रसले प्रारब्धको वेगले
 जन्मी भूतलमा विलाउछ अहो! अज्ञानका रोगले ॥१॥

सबको जन्म छ एकनास भवमा जानौं न विर्सौकन
 पानीमा अनि अन्नमा घुमिघुमी आयो रजो वीर्यमा ॥
 नौ मैना अनि गर्भनाल बिचमा आतिन्छ भै छट्पटी
 गयो आर्तपुकार ईश्वरविषे गर्दीन गल्ली भनी ॥२॥

थियो पूर्व मनुष्य कर्मविधिले चौरासिमा घुम्दथ्यो
 फेरी मर्त्य शरीर पाइ प्रभुको माया भएको छ यो ॥
 रूँदै धर्म र कर्म गर्छु अवता आराधना वेसरी
 यो संसार म विर्सिनेछु मनले अध्यात्मवादी बनी ॥३॥

आजै आश्रम धर्मपालन गरी सन्मार्गमा लाग्दछु
 भन्छु जे श्रुति धर्मशास्त्रहरूले त्यै पालना गर्दछु ॥
 मेरो कष्ट हटाइ झट्ट सँगले जन्माउनोस् हे हे !
 पोली छट्पटि मात्र भो प्रसवले निस्कन्छु माया गरे ॥४॥

निस्क्यो बाहिर जन्मदा तर म का काहाँ भनी विर्सियो
 माया लिप्त विवेक हीन हुन गै पूर्वस्मृती मेटियो ॥
 खेलै बाल्य उमेर गो युवतिमा तारुण्य यो जीवन
 बूढो शोक र रोगले ग्रसित भो लौकाल आयो लिन ॥५॥

काला दन्तुर निदयी दुतहरू पासो लिई घेदेछन्
 खीची प्राण पखेरु जीव सजिलै पासो वेरिहाल्दछन् ॥
 पिट्छन् दण्ड समाइ पाप फल यो को भोग्छ अर्को भनी
 तेरो पूर्ण सजाय फेरि यमले देलान् बुभी डायरी ॥६॥

चर्को घाम छ बालुवा बगर भैं तातो न पानी कहीं
 तिर्खा लाग्दछ भोक शोक पसिना छाया भए पो कहीं ॥
 हावा तुल्य छ वेग छट्पटि हुँदा आराम मिल्दैन है
 पुग्यो दाक्षिण मार्गले यमपुरी गर्ल्याम्म घोप्ट्यो कठै ॥७॥

उभ्याइ जब चित्रगुप्त बिचमा के पाप हो के गयो
 सोच्छन् लौ यमराज तर्कसँगले दुस्कर्म फेला पयो ॥
 वेश्यावृत्ति र मद्यपान छ भने पाता कसी शूलमा
 आमा को र पिता स्वबन्धुहरूको हेला भए तेलमा ॥८॥

जे जे छन् सब पापको गरनु है छुट्लान् सबै दुर्जन
 पापात्मा यहि दण्ड भोकछ सजिलै छुट्दैन छुट्ने हुन ॥
 जीवात्मा त्यहिँ खेद गर्छ अधिका दुष्कर्म सम्भ्रीकन
 पाएँ मानव बन्न धर्म नगरी सारा विताएँ दिन ॥९॥

को होलान् अब बन्धु भाइ भतिजा उद्धार गर्लान् भनी

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri
चारै तर्फ घुमेर हेछ बिचरा देखेन एक्लो बना ॥

हाहा दैव म घोर नर्क बिचमा पच्छारिएँ के भयो
मेरो दुर्गति भोग्नुपर्छ कसरी संकष्टा भो के गरौं ॥१०॥

सारा रोइरहेछ नर्क भुमरी दुष्कर्म गर्दा महा
हाहाकार छ गर्जना अति ठुलो चौतर्फ गुञ्जिन्छ या ॥
आफ्ना मित्र न छन् विपत्ति परदा एक्लो छ यो जीवन
पिट्दै लान्छ त दूतले नरकमा लाग्यो दिनै यातना ॥११॥

नेपाल

नेपाली माटो अति छ प्यारो जङ्घार पहाड ।
तराइ वन पखेर पाखा हिमाल अटल ॥१॥

अनेक धर्म विविध जाति संस्कृति हजार ।
मिलेर बस्छन् मितेरी नाता लगाई अपार ॥२॥

पूर्वमा मेची छ महाकाली बिच यो नेपाल ।
उत्तरमा सेतो हिमाल नीलो आकास मुन्तिर ॥३॥

विश्वमा अग्लो सगरमाथा नेपाली गौरव ।
गोर्खाली वीर शत्रुका सामु निडर निर्भीक ॥४॥
जन्मिए जहाँ ती बुद्ध हाम्रा हिंसाका विरुद्ध ।

शान्तिका दूत भएर हिंडै संसार सर्वत्र ॥५॥

धनी हो जलस्रोतले देश विश्वमा द्वितीय ।
विश्वका सामु नेपाल हाम्रो भूस्वर्ग सुन्दर ॥६॥

गर्भको विपत्ति र बाल्यावस्था

पूर्वै सञ्चित कर्मले मनुजयो चक्रै सरी घुम्दछ
आमाको भ्रूण गर्भमा नियतिले आफै परी आउछ ॥
नौ मैना त्यहि वित्छ संकट सही आपत्ति आखौँ थरि
पीरो नून र उष्ण तीक्ष्ण रसले पोलेर पीडा कति ॥१॥

चारै तर्फ छ सालनाल विचरा देख्दै न ढोका तर
खुम्चीयो जठराग्निको भुमरिमा एकलो स्वयं मात्र छ ॥
कीरा चूर्ण अनेक सल्बल गरी टोकी रहेछन् कति
पीरो कागति निम्बु साधि जननी मुखेर खान्छिन् अति ॥२॥

हेर्दा लाग्दछ कालकोठरि सरी बित्दै गए दिन्हरू
जन्म्यो बालक भूमिमा प्रसवले काहाँ म काहाँ प्रभु ॥
गुम्यो होस हवास तैपनि कठै पच्छारियो बेसरी
मायाच्छादित मोहजाल बिचमा चेष्टा न भो सारथी ॥३॥
तड्पी भोक र प्यासले छट्पटी बेचैन भो व्याकुल

माखा मच्छर घुम्दछन् वरिपरी टाँकेर हालाहल ॥
चर्को घाम छ छैन शीतल कतै ओछ्यान दुर्गन्ध छ
थाइँनो मै लडिबूडि गर्छ बिचरो के बोल्न यो जान्दछ ॥४॥

आमा काम सकेर बल्ल शिशुको स्याहार गर्छिन् बसी
फेरी बित्दछ कामले हरघडी बेसी र गाऊँ गरी ॥
स्यौला काट्न र दालभात भुजिया निर्माण गर्छिन् उनी
छोरो रोइरहेछ खप्न नसकी आमा भनी बेसरी ॥५॥

बित्यो संवत हिड्छ लौ टुकुटुकू बुझ्ने भयो बालक
आमा भात मिठाइ सख्खर खुवा लेऊ भनी पिर्दछ ॥
खेलौना पुतली मलाइ गुडिया लिङ्गे र जाँते पिड
॥ भन्दै घुर्कि दिएर रून्छ बिचरा त्यै बाल्य हो जीवन ॥६॥

॥ खेलै मित्र भुरा जुटाइ घरमा दौडन्छ पल्ला घर
बाजाबाज भएर हिड्छ बिचरा एकलो भइ दुच्छर ॥
लाग्यो भोक न दिन्छ भात अरुले माता पिता छन् कहीं
मुर्छा पर्दछ द्रव्य छैन किनने भोकै सुतीदिन्छ नि ॥७॥

पुग्यो पाँच उमेरले घरमहा सल्लाह गर्छन् सबै
लौ विद्यालय पढ्न जान्छ बबुरो भर्ना गरौँ लौ छिटै ॥

खेलै धेर बिते तथापि करले घोक्र्याउछन् पढनमा
पापा बाबु म दिन्छु जाउ जननी भन्छिन् फकाइकन ॥८॥

पढ्दा हुन्छ के न जान्दछ कठै उताउलो पारमा
पापा मिल्छ भनेर जान्छ सजिलै अर्को न भो साधना ॥
त्यो सङ्घर्ष गरेर जीवन कता मोडिन्छ को जान्दछ
संसारार्णव चक्रमा परिगयो यो बाल्य हो जीवन ॥९॥

युवावस्था

बाल्यै जीवन मुक्त भो प्रमदले तारुण्यमा प्राप्त भो
आफ्ना इन्द्रिय दीप्त भै युवतिमा आसक्त ज्यादा भयो ।
कैले फिल्म त हेर्न जान्छ हलमा साथीहरू लीकन
हिड्यो बाहिर घुम्न हेपि घरमा तारुण्यले जीवन ॥१॥

जे जे वस्तु उ माग्दथ्यो चपल भै पाइन्ट कट्टु सबै
आफै किन्छु ल लेउ दाम अहिले थर्काउने दुष्ट भै ॥
आफ्नो मस्ति विना न जान्दछ अरू पृथ्वी ढलोस् बेस
ठूलै कम्प हवोस् न मान्दछ कठै वेचैन आमा बनी ॥२॥

साथी संगति छैन सभ्य गतिला उन्कै पिछा गर्दछ
गाँजा भाड बजारमा लुकिलुकी पीएर बौलाउछ ॥

CC-0. In Public Domain. Digitized by eGangotri
कोही साधु युवा भए पनि कतै चौतर्फि यस्तै छन
आयो के कलिकाल हो त अथवा तारुण्यले जीवन ॥३॥

लौ के आदर गर्दथ्यो विनयले आमा पितामा कहीं
ठूला सज्जन भेट्छ बन्धु पथमा गर्देन सम्मान नि ॥
बौलाहा सर बुद्धिहीन सरिकै देखिन्छ यो जीवन
कैले फिर्छ युवा उमेर उसको तारुण्यले जीवन ॥४॥

बाटो छोड्दछ दौतरीसँग हिडी बोल्नै न यो जान्दछ
टर्छ दुच्छर भावना छ उसमा ठाडो रुखो जर्जर ॥
आफ्नो क्यै पनि याद हुन्न मदले गन्तव्य वा उद्यम
यस्तो हाल वितेर बन्छ कसरी तारुण्यले जीवन ॥५॥

अन्धो जीवन बुद्धि भ्रष्ट हुन गो अन्योलमा पर्दछ
आमाको उपदेश अर्ति विषभै मन्लाग्द यो गर्दछ ॥
पृथ्वीको पनि भार बोक्न सजिलो होला न फिर्छन् युवा
यस्तो यौवन भर्दियो त कसले तारुण्यले जीवन ॥६॥

मायाले न त टेछ कोप विष हो बाटा सबै बन्द भो
ढीपी मात्र गरेर बस्छ विचरो क्यै काम गर्देन यो ॥
आए क्वै घर पाहुना पनि भने भर्कैर ऊ बोल्दछ

कस्तो यौवन भर्दियो नियतिले फिर्देन भन् जोक्कर ॥७॥

घर्को काम कुनै न गर्दछ अहो बारी बगैँचा तिर
पानी भर्छ न लिप्छ धुन्छ कपडा जान्दैन दुस्साध्य छ ॥
टी.भी. हेर्दछ वित्छ दैनिक बरू ल्याप्टप् र मोबेल् महाँ
कस्तो यौवन भर्दियो नियतिले तारुण्यले जीवन ॥८॥

होला के त भविष्य लक्ष्य कसरी पूरा गरौँ भन्दछ
शास्त्राचार छ के विवेक सचिने सोधेर न जान्दछ ॥
हल्लैमा कति बार वर्ष महिना बित्यो न यो जान्दछ
कस्तो यौवन भर्दियो नियतिले तारुण्यले सुन्दर ॥९॥

वृद्धावस्था

आँखा कान दुवै छ बन्द उसको लौरो सहारा जब
गाला भित्र पसेछ दाँत नहुदा गर्छन् सबै दुर्दुर ॥
छाला खुम्चिगयो लुदा बनिसके तर्साउने भो भन
आफ्ना बन्धु न चिन्छ भट्ट सँगले त्यो वृद्धको जीवन ॥१॥

चिप्रा च्याल सिँगानले वरिपरी माखा घुमे वेसरी
निद्रा भोक र चैन छैन मनमा भो लोभ भन् वेसरी ॥
सेतै रोम फुलेर देह भरमा निम्तो दियो कालले

तृष्णा व्याकुल हुन्छ तै पनि कता तसिर्न त्यो वर्षले ॥२॥

खाक्दै रात वितेछ दर्द कफको फोक्सो खराबी भयो
सारा इन्द्रिय थोत्रियो समयले हा दैव यो के भयो ॥
हिड्दा थर्थर कम्प भो जमिन नै भूकम्प झै हल्लियो
वेला भै सकिगो हुँदैन अवके प्रारब्धले सेकियो ॥३॥

वास्ता छैन न कोही गर्छ उसको सेवा तथा आदर
छोरा नाति र बन्धु भाइ भतिजा भर्को भयो भन्दछ ॥
थोत्रा वस्त्र मलीन छन् त तनमा धोई न दिन्छन् कठै
खुम्ची लुट्पुटि गर्छ यो सुकुलमा सुनेर निन्दा सबै ॥४॥

एक्लो बन्दछ हेप्दछन् जनहरू संकष्टको जीवन
तेरो सृष्टि कठोर दैव हुनगो लैजा छिटै तत्क्षण ॥
सम्झी ईश्वर आर्त नाद मनले के पापले दण्ड भो
भन्दै वर्वर रुन्छ आशु जलले भीजेर निथुक्क भो ॥५॥

ठूलो लक्ष्य थियो गरें पनि यहाँ संसारले मान्दथ्ये
त्यै हो जीवन आज स्वप्न सर भो हेला भएरै रहें ॥
मान्छेको सबको छ सार यहि नै क्यै छैन यो जीवन
जानै पर्दछ बस्नु छैनजगमा वैषम्य के भो भन ॥६॥

पैसा छैन किनेर खाउँ चिउरा अङ्गूर काक्रो पनि
 मिल्यो भात बिहान साँझ दिनमा मिल्दैन मीठो अनि ॥
 पीरो नून म खान्न बाबु अहिले भट्टै बनाऊ खिर
 तिम्रो मन्यारि हुन्न भन्छ उसले बाचाँ कसोरी अब ॥७॥

राम्रा वस्त्र कमीज देउ घरमा थोत्रा पुराना भए
 धोती जर्जर फेर्न नै नहुनि भो पैसा तिरी किन्दिए ॥
 रोइ आर्त पुकार गर्छ त कठै थाइँनो भिरी बस्दछ
 कोल्टो फेर्न न सक्छ शक्ति नहुँदा एकलै रूदै बस्दछ ॥८॥

देवघट्टः

असौ देवघट्टः प्रसिद्धो धरण्याम्
 स लोकोत्तरो मुक्तिदाता वरेण्यः ॥
 प्रभाते प्रणम्यो मुनीनां नराणाम्
 गिरीशस्य विष्णोः पदं मानयन्ति ॥१॥

महेशाश्रमश्चक्रवर्ती त गर्गः
 असौ वेदवेदाङ्ग एव प्रसिद्धः ॥
 अनेकाश्च संस्था विभूषन्ति चैनम्
 हि नेपालरत्नं सदा देवघट्टम् ॥२॥

वहन्ती त्रिशुली च कृष्णा समाना
 तयोरेव वेणी प्रभूताऽद्वितीया ॥
 नृलोके हि चादिप्रयागः पवित्रः
 जनानामयं वन्दनीयः शरण्यः ॥३॥

मुरारेश्च भक्तिर्गिरीशस्य पूजा
 गणेशस्य चाराधना वर्धमाना ॥
 हि सेवा गुरोर्दृश्यते यत्र दैन्यम्
 गवां पालनं रोपणं वै तुलस्याः ॥४॥

ब्रजामो वयं देवघट्टं प्रबुद्धाः
 सदा चोत्तरार्धे वयस्के समर्थाः ॥
 नृदेहो विसृष्टो विधात्रा च श्रेष्ठः
 नवा प्राप्यते कोऽस्ति वक्तुं समर्थः ॥५॥

दरीदृश्यते वैष्णवः शैववर्गः
 दिगन्तश्रुतः पण्डितः साधुवर्यः ॥
 प्रणम्यो यतिर्वेदवेदाङ्गविज्ञोऽ-
 स्ति नेपालरत्ने शुभे देवघट्टे ॥६॥

सुशिष्या गुरोः सन्निधौ वेदपाठम्

प्रकुर्वन्ति संध्यां तथा होमकार्यम् ॥
 सुनीतिं स्मरन्तो हितं व्याहरन्तो
 मठे चाश्रमे मन्दिरे पूजयन्तः ॥७॥

व्रजन्तो हि आस्थां सदा दर्शयन्ति
 जना अत्र दैन्यं धनं चार्पयन्ति ॥
 नमन्तः सतां भोजयन्तो धनाढ्याः
 दरीदृष्यते देवघट्टे सदैव ॥८॥

न जातौ च भेदो न धर्मे विरोधः
 न ईर्ष्याप्रतिस्पर्धया भाग्ययोगात् ॥
 न मानी प्रमादी न कोपी जनेषु
 न कोलाहलो नापि युद्धः परेषु ॥९॥

गलेश्वर आश्रम

हिड मानव तीर्थ गरौ अवता
 अति भो भव सागर तर्नु कता ॥
 अलमल्ल छ जीवन जाउँ कहाँ
 छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥१॥

सुत शत्रु कलत्र पराइ हुँदा

किन बस्नु हिडे अब हुन्न उता ॥
मठ मन्दिर छन् गुरु सन्त जहाँ
छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥२॥

शिव मन्दिरमा हरि मन्दिरमै
दिनरात छ पूजन आरति नै ॥
स्मृति वेद पढिन्छ बसेर जहाँ
छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥३॥

छ नदी अति निर्मल घाट भरी
वट वृक्ष लता छ घना असली ॥
हिड वानर लर्कन हेर्न जहाँ
छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥४॥

जगराग भुलेर विराग बनी
हरि कृष्ण उमेश दिनेश भनी ॥
मन लीन विलीन छ कीर्तनमा
छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥५॥

तनको धनको न त याद हुने
हरिको प्रतिमा निर आइ रुने ॥

प्रभुभक्त बनी बिसादिन्छ जहाँ

छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥६॥

मन शान्त हुने भज राम हरे

रस कृष्ण उबाउ तलाउ छ रे ॥

तर सागर भार बिसाउ जहाँ

छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥७॥

न त शत्रु न मित्र सबै सम छन्

परमेश्वरका सब सन्तति हुन् ॥

म छु शुद्ध र बुद्ध भनिन्छ जहाँ

छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥८॥

श्रुति तर्क वितर्क हुँदैन भन

हितको उपदेश सुनेर मन ॥

सब तत्त्व कहिन्छ बुझेर जहाँ

छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥९॥

हरि कीर्तन आरति पूजन नै

दिनरात दिवा छ त्रिकाल सधैं ॥

करमा लिइ गोमुखि साधु जहाँ

सब साधु र सज्जन मातृगण
छन सात्विक आस्थिक धार्मिक या ॥
उठ चारबजे गर योग जहाँ
छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥११॥

बटु विप्रहरू उठि चारबजे
पढि वेद र ईश्वरलाई भजे ॥
गरि यज्ञ टिका लगाइ शिरमा
छ गलेश्वर आश्रम दिव्य उहाँ ॥१२॥

देवघाट र गलेश्वर बाबा

हाम्रो धर्म परम्परा र गरिमा अध्यात्म संवाहक
आत्मा शक्ति अपार दिन्छ जसले द्यौघाट धर्मस्थल ॥
चारै तर्फ पहाड छन् विपिन छन् सौन्दर्य यो संगम
ठूला मन्दिर शैव शाक्त हरिका स्वर्गीय दिव्याङ्गण ॥१॥

काली कल्कल बग्दछिन् बगरमा अर्की त्रिशूली नदी
वेणी संगम शान्त सुन्दर अहा संसार संतारिणी ॥
हावा शीतल हीम तुल्य छ जहाँ आनन्द बर्साउनी

सीता राम महेश जप्छ जनले हे कृष्ण राधा भनी ॥२॥

आफ्नो जीवन धन्य बन्दछ भनी द्यौघाटमा बस्दछन्
सारा भक्त मुक्त भै जनहरू अध्यात्ममा रमदछन् ॥
योगारूढ अभै त्रिपुण्ड शिरमा क्वै उर्ध्वपुण्डी बनी
माला गोमुख हातमा छ पथमा जप्छन् सधैं दिन्भरी ॥३॥

शालीग्राम सुवर्ण गर्भित यहीं द्यौघाटमा मिल्दछ
सीताको र वशिष्ठको पनि गुफा यै ठाउँमा पर्दछ ॥
ठूला आश्रम छन् महेश नजीकै कौडिण्य गर्गै पनि
स्वर्गै तुल्य छ यो गलेश्वर जहाँ विश्राम लिन्छन् मुनि ॥४॥

पर्यायै अव भो गलेश्वर सुने द्यौघाट नै बुझ्दछन्
मेची पूर्व सुदूरपश्चिम जहाँ सम्मानले झुक्दछन् ॥
ठूला सिद्ध महर्षि धार्मिक शुची अष्टाङ्गका साधक
ध्यानी सिद्ध थिए गलेश्वर अहो आराध्य दिग्दर्शक ॥५॥

बाबा सन्त समाजका विभव हुन् नेपालका प्राण हुन्
योगी हुन् तपसी विभूति पनि हुन् अध्यात्मका पुज्ज हुन्
निष्ठावान् निजधर्ममा अटल ती संसारका तारक
आत्माराम उदार चित्तविजयी कर्तव्यका पालक ॥६॥

देवघाटका मन्दिर र आश्रमहरू

धेरै छन् कति देवघाट बिचमा संस्था ठुला आश्रम
चारै तर्फ पहाड लर्कन उचा सौन्दर्य सन्तुलन ॥
छिन् दामोदर कुण्डबाट बहने काली मनोहारिणी
गोस्वामी शिवतालबाट सरिता मिल्छिन् त्रिशूली यहीं ॥१॥

वेणी संगम छिन् पवित्र सलिला संसार संतारिणी
गर्छन् स्नान जपादि दान नरले कल्याण होला भनी ॥
मेची पूर्व सुदूरपश्चिम जहाँ मान्छेहरू छन् कति
लावा लस्कर आउछन् त गरिमा बड्दो छ झन् बेसरी ॥२॥

हेर्दा गाउ रमाइलो वरिपरी पाखा पखेरा वन
बस्छन् फाँट फराकिलो छ विचमा सारा गृहस्थी जन ॥
पुण्यात्मा सब हुन् गृहस्थ भनिने प्रारब्धका कारण
जन्मे भूतल देवघाट बिचमा त्यै धन्य भो जीवन ॥३॥

छन् चक्रेश्वर देवघाट बिचमा काली नदी मास्तिर
उच्चा भूतलमा विराजित शिला ओंकारले अङ्कित ॥
अर्को मन्दिर लौ वराह नजिकै काली भतेरी पर
जान्छन् द्यौपुरबाट दर्शन गरौं भन्दै सधैं दर्शक ॥४॥

विद्यार्थी स्मृति वेद नीति अहिले पढ्छन् सयौँ रातिदिन
 विद्यापीठ महेश देश भरको उत्कृष्ट विद्याश्रम ॥
 रामानन्द सुधीर सन्त यसका संस्था सुसंस्थापक
 कक्षा मा.वि. नि.मा.वि. देखि अहिले आचार्य सम्मै छ त ॥

ठूलो मन्दिरले गलेश्वर भयो स्वर्गैसरी झल्मल
 आत्मानन्द सुसिद्ध सन्त गुरुजी संस्था सुसञ्चालक ॥
 त्यो वृद्धाश्रम, अन्नक्षेत्र सजिलै चल्दैछ विद्यालय
 गौशाला अनि यज्ञ दैनिक अहो धर्मार्थ हस्पिटल ॥६॥

अर्को विद्यालय छ परमानन्दको शोभनीय
 पढ्छन् ती व्याकरण वटुले वेद साहित्य धेर ॥
 छन् ज्ञानानन्द गुरु हसिला शास्त्रवेत्ता विरागी
 गर्छन् सञ्चालन नियमले पूज्य छन् साधु योगी ॥७॥

बद्री कौण्डिन्य गर्गाश्रम छ त नजिकै हेर द्यौघाटधाम
 राम्रा राम्रा सबै छन् हिड घुम पहिले जिन्दगी सार बुझ्न
 कल्याणी आश्रमैले पुल चमचम भो फेरि केदारजीले
 कालीले नै त घेरिन् वरपर सजिलै ती त्रिशूली नदीले ॥८॥

गंगा मन्दिर कृष्ण मन्दिर अझै वैणी अघोरी वन
 पगला विग्रह हेर दिव्य छ जहाँ छन् देव पाञ्चायन ॥
 सेती नाग छ राजमूर्ति नजिकै ती सिद्धबाबा कुटी
 सीताको र वशिष्ठको पनि गुफा काली तिरैमा छ नि ॥९॥

दुर्गा मन्दिर राम मन्दिर कति श्रीविष्णुका पादुका
 दे.गा.क्षेत्र विकाश बस्छ नजिकै गर्दै होलान् के अव ॥
 दे.गा.पा. सरकारको छ गरिमा बस्दो छ कार्यालय
 कान्ताभीर लडेर नष्ट कहिले निर्माण गर्ला अव ॥१०॥

गर्छन् स्नान रमाइ देवगण ती आएर द्यौघाटमा
 शालिग्राम सुवर्ण गर्भित शिला भेटिन्छ कालीमहाँ ॥
 पर्ला देह मेरेर तीर्थजलमा वैकुण्ठ जाला उहाँ
 जन्मै हुन्न विमुक्त साधुजनले भन्छन् पुराणादिमा ॥११॥

धेरै मन्दिर छन् घुमेर जसले गर्लान् अझै दर्शन
 आफ्नो जीवन कालका कलुष ती विध्वस्त होलान् झन ॥
 छैनन् कै पनि देवघाट सरका के इन्डिया तीर्थ लौ
 बस्छन् ती शिव विष्णु योग तपले हामी सबै धन्य छौ ॥१२॥

अति सुन्दर मानव जीवन

अति सुन्दर मानव जीवन यो
जुट सार्थक गर्न बुझेर छिटो ॥
त्यज भौतिक मोज विलास जति
गर चिन्तन ईश्वर कृष्ण हरि ॥१॥

परमेश्वर जीव दयालु उनी
शरणागत हे त्रिपुरारि भनी ॥
गर अन्तिम निर्गुण साधनको
भज ॐ शिव ॐ शिव ॐ शिव ॐ ॥२॥

शिव सार असार जगत् समझी
सुत बन्धु पिता बुझ पान्थ सरी ॥
धन गेह अनित्य विषाद कति
सब छुट्छ यहीँ मृग तृष्ण सरी ॥३॥

धरणीतलका सब मानव हो
कति जन्म भयो अव के छु म को ॥
सब उत्तर प्राप्त भए त भने
बुझ निर्गुण रूप सरी म भएँ ॥४॥

बगदो छ नारायणी

बोटे ब्राह्मण श्रेष्ठ घर्ति मगरै तामाड जातीहरू
धेरै मिश्रित छन् विभिन्न थरका द्यौघाट बस्नेहरू ॥
कोदो फापर मास फल्दछ मकै वोडी अनेकौं थरी
पानी छैन हुदैन धान मुसुरो बगदो छ नारायणी ॥१॥

यो द्यौघाट घुमेर यात्रु पहिले पानी पिऔं भन्दछन्
धारा पाइप मात्र छन् घरघरै तीर्खा न मेटाउछन् ॥
देख्दा फाँट उराठ लाग्दछ यहाँ सुख्खा खडेरी सरी
लौ काकाकुल जिन्दगी हुन गयो बगदो छ नारायणी ॥२॥

राम्रो लाग्छ असार साउन भदौ वर्षा हुदा फाँटमा
फलछन् अन्न छ उर्वरा जमिनमा टोलाउछन् हर्षमा ॥
आयो हीउद अन्न छैन कसरी बाँचिन्छ होला भनी
आतिन्छन् मन खुम्चिदा विरहलेबगदो छ नारायणी ॥३॥

गाइ बङ्गुर पाल्दछन् त कुखुरा भैसी र बाख्रा यहाँ
सुख्खा मौसममा पराल महगो किन्नै न सक्छन् यहाँ ॥
डाले घास सुके न मिल्छ हरियो पाखा पखेरा भरी
फिल्न सन्तति के भविष्य सबको बगदो छ नारायणी ॥४॥

खोल्चा डुन्दुर छन् कतै जमिनमा खोला छ वर्षा हुदा
मान्छे तर्न सकिन्न तत्क्षण कठै सुक्छन् बनी साँघुरा ॥
दे.गा.पा. त विकाश गर्छ कसरी यस्तै त के मन्परी
होला के गुरुयोजना नजिकमा बग्दो छ नारायणी ॥५॥

बाटो बन्द गरे धनी जमिनको नेता मिली शोषक
सोझा मानिस कष्ट भोग्छ अहिले द्यौघाट के सुन्दर ॥
कस्तो यो भन लोकतन्त्र जनहो निर्माण नौलो यहीं
हो नेपाल नयाँ हुँदैन सुविधा बग्दो छ नारायणी ॥६॥

पीडा भित्र छ हास्छ बाहिर भने को न्याय गर्ला अव
तिर्दा भ्याट न खाइ दोब्बर करै मिल्दैन है जागिर ॥
आन्दानी पनि छैन खर्च घरको तिलान् कसोरी भनी
माया गर्छ युवा भनेर कसले बग्दो छ नारायणी ॥७॥

काली कल्कल बग्दछिन् नजिकमा अर्की त्रिशूली नदी
वेणी छाल विशाल देश भरको गर्लिन् सिचाई कति ॥
यो द्यौघाट पवित्र तीर्थ कसले समृद्ध गर्ला भनी
नेता खोजिरहेछ आज जनता बग्दो छ नारायणी ॥८॥

बाटो बत्ति सिचाइ छैन किनहो कोटा र वैदी तिर

सिञ्ज्याङ् सिञ्चित छैन आज किनहो सम्भावना छैन र ॥
 दे.घा.पा. यरिया विकाश सजिलै गर्ने युवा छन् यहीं
 पार्टीका दल एक हुन्न किनहो बग्दो छ नारायणी ॥९॥

जिते भोट चुनावमा कति कुरा भन्दै यजेन्डा पढी
 औ आश्वासन बाड्दथे वचनले विश्वास गर्थे कति ॥
 दर्ता हुन्छ जमीन बाँदर छिटैगछौं व्यवस्था पनि
 खोच्छन् ती जनता लुके प्रतिनिधी बग्दो छ नारायणी ॥१०॥

बाटो ध्वस्त छ गाडि टायर गडी खाल्टा हिलो गज्जज
 गावेले पनि छैन लौ गजब भो शाखा सखापै जब ॥
 लड्दा पोल बनाउदै न बिजुली लोड्सेडिडै हुन्छ नि
 आयो के कलिकाल हो कि अथवा बग्दो छ नारायणी ॥११॥

चौतारी वट वृक्षका पिपलका धेरै पुराना थिए
 बस्थे पान्थ हिडेर मार्ग नजिकै आनन्द सुस्ताउथे ॥
 भत्क्यो जे.सि.वि.ले उजाड छ चरी रून्छे विलौना गरी
 नासी सृष्टि विकाश हुन्छ कसरी बग्दो छ नारायणी ॥१२॥

देवघाट

देख्दा छ सुन्दर मनोहर देवघाट
 एकान्त शान्त नवकुञ्ज विशाल फाट ॥
 काली त्रिवेणी त्रिशूला नदले सुशोभ
 नेपालराज्य बिच सुन्दर आर्य तीर्थ ॥१॥

जो देह त्याग गरला यस तीर्थमाहा
 वैकुण्ठ जीव पुगि देह सुशालिग्राम ॥
 बन्नेछ जन्म पछि हुन्न सुसन्त भन्छन्
 यो तीर्थ विश्वभरमा अद्वितीय देख्छन् ॥२॥

लागौं सबै मनुज सँस्कृति सभ्यताको
 उत्कर्ष वृद्धि पहिचान गराउनै जो ॥
 सम्वृद्ध सँस्कृति बचाउनु धर्म हाम्रो
 कर्तव्य पूर्ण अनि हुन्छ सबै जनाको ॥३॥

देवघाट छ सुशोभ सुन्दर
 सन्त सज्जन विशाल गौरव ॥
 वल्लरी वन निकुञ्ज वैभव
 आउछन् जनसमूह भावतः ॥४॥

गाउँछन् विहग वृक्षमा बसी

प्रीतिका विविध भाव नौथरी ॥

कोइली कुहुकुहू गरी गरी

चित्त मोहित मनुष्यको कति ॥५॥

शान्ति क्षेत्र सहजै भयो भने

राष्ट्रमा अझ सुशासनै हुने ॥

दुष्ट हिंस्रक छली समाप्त भै

रामराज्य अनि हुन्छ साच्चिनै ॥६॥

ती हिमाल गिरि फाँट शोभित

स्वर्ग तुल्य वनकुञ्ज निर्मल ॥

मै मरौँ अनि त देश होस् सधैं

मातृभूमि बिच देह लीन भै ॥७॥

सारहीन सब तीर्थ भै सके

स्नान गर्न मन रुन्छ लौ हरे ॥

गन्धहीन सुपवित्र सफा अति

देवघाट छ मनोहरै कति ॥८॥

भानुको सम्झनामा

जन्म्यौ भानु तिमी महान् सुकवि हौ रम्या चूँदि गाउँमा
नेपाली जन भावना बुझिलियौ भाषा गन्यौ साधना ॥
भाषा एकिकरण गरी त्रुटिहरू नेपाल राष्ट्र जसो
सच्याई जनवर्ग बीच सहजै ठूलो दियौ देन यो ॥१॥

मान्छेको मनलाई भक्ति रसमा चुर्लुम्म पारीदियौ
आस्था ईश्वरमा भन्यौ सहज नै सद्भावना छर्दियौ ॥
पापी दुष्ट थिए जति भुवनमा सन्मार्गगामी भए
अत्याचार कुकर्म छल्कपट ती सारा हराई गए ॥२॥

त्यस्तो सुन्दर रामराज्य अहिले काहाँ हराई गयो
सम्झन्छु दिनरात नित्यमनले हे भानु लौ के भयो ॥
आऊ फेरि दिलाउ ज्ञान सबमा साना र ठूला गरी
नेता घूस लिने फकाइ जनता भन्सारमा छन् जति ॥३॥

नेता हौ सब नै अवश्य सहजै रच्छौ नया संविधान्
दिन्छौ शान्ति अखण्ड देश भरमा भन्नेहरू छन् जहाँ ॥
झुटो बोल्नु हुँदैन श्रेष्ठ पदमा बस्नेहरूले भनी
देऊ ज्ञान यहाँ सुटुक्क संगले हे भानु आई तिमी ॥४॥

हे भानो तिमी देव तुल्य सारे छौ यो धर्तिका माझमा
देख्छौ शक्ति प्रदान त्यो मनमहाँ गद्यौ सही कार्यमा ॥
के लौ आउ र जन्म लेउ जगमा शोभा बढाऊ तिमी
झट्टै सुन्दर हुन्छ भूमि सहजै स्वर्गै समानै अनि ॥५॥

ऋषिकाल र अहिले

हाम्रा पूर्वजको तपोवन थियो त्यो सभ्यताको धनी
गोर्खाली अति वीर कर्मठ भए योद्धा उनै सन्तति ॥
निस्वार्थी र सपूत साहस ठूला राष्ट्रीय सद्भूषण
जन्मे देश बचाउने हरघडी नेपालको गौरव ॥१॥

शिक्षा सँस्कृति धर्मरीति गुरुले पूर्वीय यो वाङ्मय
शिष्टाचार पढाउथे नियमले आचार्य देवो भव ॥
मर्यादा गर पितृभक्त बन लौ साम्राज्यवादी तिमी
आमाको अनि मातृभूमि तिनको सेवा गरे लौ भनी ॥२॥

जस्तो ज्ञान दिए लिए सुमनले अध्यात्मवादी युवा
गर्थे जीवन सम्म देश बिच ती आचार सत्कार्यता ॥
टिष्टा काँगडसम्म विस्तृत थियो नेपाल धर्ती पनि
लाग्थे उन्नत राष्ट्र वृद्धि गरनै आदर्श पात्रै बनी ॥३॥

हो नेपाल यही स्वतन्त्र धरणी पूर्खा तिनैका सुत
 पाखा पर्वत फाँट लेक रसिला उस्तै न छन् शाश्वत ॥
 के भो लौ सुविचार नष्ट कसले गर्छो र दुर्भाग्य भो
 त्यस्तो सुन्दर देश आज कसरी नेपाल यो विग्रियो ॥४॥

हाम्रा उर्वर शक्ति योग्य बलिया विद्वान् युवा सीपमा
 जो छन् ती सब बाहिरै मुलुकमा सुन्सान भो देशमा ॥
 आफ्ना तागत खर्चिए उहाँ बसे छैनन् यहाँ शक्तिमान्
 रोजैगार भएन दुर्दिन बढ्यो नेपाल यो धर्तीमा ॥५॥

स्वार्थी देश लुटा पराश्रित सबै नेता घुसा शोषक
 माया छैन स्वदेश भक्ति मनमा आपत्तिको मोचन ॥
 शिक्षा स्वास्थ्य र गास बास सुविधा यो देशमा भैदिए
 नेताले यदि गर्दिए पनि भने भूस्वर्गमा रम्दथे ॥६॥

हाम्रो संस्कृति भेष भोजन सबै पाश्चात्य रूपान्तर
 शिक्षा यो व्यवहारमा नभिजने असाध्य दुर्बोध छ ॥
 अन्योल पूर्ण छ बाच्न छट्पटि यहाँ सोझा र सादा बिच
 अत्याचार कुकर्म फैलिरहँदा सङ्कष्ट भो भर्खर ॥७॥

ज्यादा घट्दछ अर्थतन्त्र प्रतिवार नेपाल यो देशमा

आस्था ईश्वरमा न भो मनुजको संस्कार विद्रोहमा ॥
 शिक्षामा पनि राजनीति हुन गो बर्बाद भो देशको
 यो नेपाल समुन्नतै न अव ता निस्सार खोक्रो भयो ॥८॥

कूचीको किन होड चल्छ सबमा पार्टी र नेताजिमा
 गर्ने याग्य कुनै न छन् फगतमा नूर्लुम्म भो गर्तमा ॥
 सम्झौता सब सन्धि राष्ट्रहितमा बीपा न भो देशमा
 नेताको बरबादमा जनहरू संकष्ट आपत्तिमा ॥९॥

नेपालस्यावस्था

शास्त्रज्ञानां कवीनां सुकृतपदजुषां नीतिज्ञानां सभायाम्
 नैराश्यं ज्ञापयामि प्रथितनरचये चाद्य देशस्य तथ्यम् ॥
 योऽसौ बुद्धस्य देशो जनकनरपतेः कालिदासस्य भानोः
 सीताया विक्रमस्येतिनरहरियतेर्नास्तिशान्तिरशान्तिः ॥१॥

पञ्चानां वत्सराणां समयमपिसमाच्यैव तत्संविधानम्
 निर्मातुं नेतृवर्गा विविधदरपरास्ते मधेसानुचान्या ॥
 सर्वे नाशक्नुवन् वै प्रखरमतियुता मित्रराष्ट्रैर्गृहीताः
 निर्लज्जाद्रव्यलुब्धाः प्रशिथिलमतयोश्चोद्यताः स्वार्थहेतोः ॥२॥

अन्याचारैरनेकैर्युवतिपरवर्षैर्धर्महीनैः प्रद्यूतैः

देशश्चाच्छादितोऽयं सपललमशनं पद्यपानादिकञ्च ॥
 धर्मं नैवाचरन्तिस्मरणनुदिनं त्वीश्वरस्यापि नैव
 तप्तं संस्कारयन्ति क्रमगतसरणीं दुर्धियो मानवा हि ॥३॥

वस्तुं स्थातु त्वयोग्यः कुमतिजनयुतोऽसौच नेपाल देशः
 योग्यान् संताडयन्ति क्वचिदिह सरलान् निश्छलान् देशभक्तान् ॥
 योऽयोग्यो भ्रष्टनीतिः व्रजतिपथि सदा मौढ्यभावात् कथञ्चित्
 नीति नैवास्ति काचित् प्रतिदिशमटितुं राज्यकोशं लुनाति ॥४॥

अन्येषां वै विकाशं विधिनियमनयाऽलोक्य चित्तं विदीर्णम्
 शास्त्राणां नाभवत्किं प्रविचलमनसां बद्धनेत्रं त्वमीषाम् ॥
 माओकांग्रेसमाले सकलदलपरा पादमुच्याटयन्ति
 अन्योऽन्यं चाक्षिपन्ति क्षणिकसुखसुविधौ कूर्चं नैवात्यजन्ति ॥५॥

नैपालीया वयं किं प्रणिहितमनसो मूकभावा प्रकामम्
 वाचालं चाकलय्य प्रतिदिनमिह किं राजमार्गे गता न ॥
 यामो मन्त्रालये वा कलकलनिनदान् गर्जयित्वा स्वदेशे
 वृद्धान् नेतृन् निसार्य प्रबलयुवगणं स्थापयामः सुशीघ्रम् ॥६॥

ये स्मोदेशे स्थिता वै क्षितितलतिलका स्वार्थहीना वरिष्ठा
 प्राणान् देहान् त्यजामः त्वरितगतितया राष्ट्रनिर्माणहेतेः ॥

अस्माकं पूर्वजैस्तैर्निजकरयुगलै कल्पितं राष्ट्रमेतत्
विश्वेऽस्मिन् गौरवं स्थापयतु पुनरपि स्यात् शुभेच्छा मदीयाः ॥७॥

गरिबको व्यथा

गृहस्थी यौटा त्यो गरिब बिचरा वैश्य निमुखा
थिए पत्नी छोरा दुइ सरल छोरी भुपडिमा ॥
बिते धेरै लामो शरदमहिना दुःख सुखमा
सबै हुर्के बाला दुइ दश छ वर्षे नगिचमा ॥१॥

पुगिन् आमा पैतीससमय क्रमले सज्जन पति
छ्यालीस् ज्यामी त्यो घर र टहरा निर्मित गरी ॥
कमाई पाल्थ्यो नै तर पछि त स्वास्नी नकचरी
हिँडी त्यो बिचल्ली गरिकन कठै पोहिल अनि ॥२॥

भए वृद्धावस्था मकन शिशुको पालन गरी
सुखी हुँला ऐले भरण सबको गर्छु म पनि ॥
थियो स्वप्ना ठूलो गरिब उसको रात दिननै
बिरामी पर्दामा पनि करम गथ्र्यो विरुप भै ॥३॥

भयो के यस्बेला घर भुपडी सुन्सान बबुरा
दुइ वर्षे छोरा धुरुधुरु कठै रुन्छ बिचरा ॥

नरोऊ हे बाबु हर किसिमले पाल्छु सजिलै
नसक्ने बेलामा पथ बिच बसी माग्छु कहिले ॥४॥

भयो क्रोधी छिट्टैनियति उसको दुर्दिन कठै
सबै छन् निष्ठूरी उपर उसको आज सजिलै ॥
सधैं एकलो दुब्लो निरस अधुरो वैश्य विचरो
घुँडो मुट्टो दुःखी उदर खुकुलो नेत्र रसिलो ॥५॥

कहाँ काखे छोरा दुई बहिनी छोरी गरिबका
कसोरी पाल्ला त्यो निश दिनसधैं रुन्छ बिचरा ॥
बसे घर्मा हुन्नन् अरु घर जसै खान पइसा
गरौं ज्यालादारी त शिशु विचरा पर्छ पथरा ॥६॥

बिरामी भो आफू पथ बिच बसी माग्छ कनिका
टुहूरा बच्चा छन् तृषित अनि भोका त बबुरा ॥
हजुर्को मायाले दुइ मुठि दिए चामल सिदा
छिटै होलान् मेरा अबुझ टुहुरा स्वस्थ बलिया ॥७॥

विद्या

विद्या हो जनको अमूल्य गहना सम्पत्ति सर्वोत्तम
यो आभूषण हाटमा न पथमा पाइन्छ पैसाकन ॥
ताल्चा चित्त छ गुप्त रक्षित सफा सौन्दर्य झल्काउने
मुक्ति भोग र कीर्ति तुष्टि जनमा आनन्द दीलाउने ॥१॥

अन्धो जीवन उर्वरा गरिदिने सद्बुद्धि मौलाउने
अन्तर्दृष्टि खुलाउने मगजको दुर्भावना हर्दिने ॥
आत्मा शान्ति बढाउने विजनमा उत्साह बर्साउने
विद्या यो छ अपार दौलत अहो पैसै बिना पाइने ॥२॥

सारा विश्व जताततै छ महिमा संमान यस्को झन
शिक्षा आर्जन गर्नि को छ दुनिया हेला भएको भन ॥
आफू बाहिर देशमा यदि पुगे आत्मीय साथी छ यो
भोको हुन्न कदापि मानव सबै पूजिन्छ मानिन्छ जो ॥३॥

कालीदास कवीन्दु पण्डितहरू अरू ती गार्गी र मैत्री पनि
विद्या सौरभले सुपूजित भए लक्ष्मी प्रसादै अनि ॥
रामानन्द र लेखनाथ समको सुनिन्छ गाथा तर
यो संसार विषे वरिष्ठ धन हो विद्या अरु के छ र ? ॥४॥

हीजो आज अमूल्य रत्न गनिने प्रख्यात विद्या भयो
 यस्को ज्ञान गरौ र बालक मिली विद्वान् बनौला अहो ॥
 हाम्रो जीवन उज्ज्वलै छ अब ता पायौ गुरु सज्जन
 लौ द्यौघाट हिडौ र संस्कृत पढौ यो वेद वेदाङ्ग छ ॥५॥

हाम्रो देवघाट

संस्कृति भाषा अनेक धर्म जाति छन् हजार
 चौतर्फी पाखा पर्वत अग्ला बिचमा देवघाट ॥१॥
 काली छिन् बायाँ त्रिशूली दायाँ संगम सुन्दर
 विश्वमा यौटै शालिग्राम बोक्ने गर्भमा पवित्र ॥२॥
 गाउँछन् गाथा अध्यात्म यस्को धर्तिका मानव
 स्वर्गमा यस्को देवता गर्छन् चर्चा नै विचित्र ॥३॥
 माघको मेला भर्नको निम्ति द्यौता ती मिलेर
 मनले रोजी विमान चढी ओर्लिए मुन्तिर ॥४॥
 जहाँ छ बस्ती जन्मियौ हामी भूस्वर्ग देवघाट
 पुण्यात्मा थियौ गौरवशाली धर्तिका सपूत ॥५॥
 सीता यहीं रोजेर आइन् अल्पिइन् शरीर
 वशिष्ठ आश्रम सीताको गुफा हुन गो चर्चित ॥६॥
 गलेश्वर आश्रम हरिहर आश्रम त्यसपछि महेश
 कौडिन्य आश्रम छ गर्ग आश्रम स्वर्ग झैं धध्धप ॥७॥
 धर्मका निम्ति विश्राम गर्ने क्षेत्र यो धार्मिक
 मानव बस्ती बिचमा राम्रो यो हाम्रो देवघाट ॥८॥

दान पुण्य स्नान मन्दिर दर्शन जो यहाँ गर्दछ
पुण्यको भागी संसार पारी स्वर्गमा पुग्दछ ॥९॥

संगम्मा जस्को शरीर छुट्ला शालिग्राम बन्दछ
आत्मा त्यो तरी वैकुण्ठ पुग्ला जन्म नै दुङ्गिन्छ ॥१०॥
गर है धर्म नराख राग शास्त्रले भन्दछ
जसले सुन्ला यो दिव्य वाणी कृतार्थ बन्दछ ॥११॥

देवघाट र योगी गलेश्वर बाबा
यो हो स्वच्छ र शान्त सुन्दर सफा द्वयौघाट धर्मस्थल
चारै तर्फ पहाड लर्कन मुनि ठूला सफा फाँट छ ॥
त्यो काली त्रिशूली बहन्छ नजिकै वेणी बनी संगम
ठूला मन्दिर शैव शाक्त हरिका स्वर्गीय दिव्याङ्गण ॥१॥

धेरै पूर्व मुकुन्दसेन तपसी राजा यहीं बस्दथे
ती राजर्षि महर्षि स्वच्छ मनले आराधना गर्दथे ॥
पानीको भर कन्दमूल कहिले खान्थे खरानी घसी
बस्थे शान्त तपस्थली वरिपरी सत्कर्ममा मन्धरी ॥२॥

बोटे ब्राह्म वानप्रस्थी विधमा यो तीर्थ द्वयौघाट
बस्थे गाउँ समीप काठ खरका छाप्रा रची माझमा ॥
जो जोगी परिव्राट् गलेश्वर उनै ती ईश्वरानन्द जी

म्याग्दीबाट यहीं तपोवन भनी पाल्नु भयो सन्त ती ॥३॥

हाम्रो संस्कृति सभ्यता र गरिमा ओझेलमा पर्छ कि ?
हाम्रा पूर्वजको स्वआर्जित धरा बेकारमा गुम्छ कि ?
भन्ने संशयले गलेश्वर भनी यो वेद वेदाङ्गको
शीलान्यास गरी गलेश्वर वहाँ बाबा यहीं बस्नु भो ॥४॥

योगाभ्यास त्रिकाल मन्त्र विधिले होमादि र तर्पण
भ्याई कन्दरमूल भोजन सधैं मध्यान्हमा हर्दिन ॥
गर्ने निर्जन शान्त त्यो विपिनमा रम्ने बनी शार्दूल
कैले सर्प अजिङ्गरै त कहिले हात्ती अनेकौं जब ॥५॥

जान्थे भेट्न भनी लिएर जनता केरा दही गोरस
बाबा खानुहवस् भनेर खुशिले दिन्थे सबै सादर ॥
देख्दा झल्मल त्यो मुहार गुरुका सुन्थे कथा ज्ञानका
खोकदै आउनु नत्र वन्य पशुको सोरुपमा मै हुँला ॥६॥

विद्यार्थीहरु दौडि चामल सिधा क्यै छैन भण्डारमा
बाबा तेल जिरा हिजै सकिगयो के खाउँला साझमा ॥
बाबु आउ मदिन्छु द्रव्य अहिले ल्याओ किनी सामल
भन्दै चिम्टि समाइ खोप्तिनुभयो निक्क्यो असर्फी तव ॥७॥

त्यागी गेह समाज राष्ट्रहितमा आफ्नो त्यजी जीवन
 त्यो प्राचीन सुधर्म संस्कृति बचोस्भन्ने शुभेच्छा कन ॥
 लाग्नूभो दिनरात साधनगरी शिक्षा बचाऔं भनी
 खोल्नूभो गुरुकूल संस्कृत जहाँ पढ्थे सधैं दिन्भरी ॥८॥

थीए वृक्षलता निकुञ्ज वनमा सोन्दर्य यो प्राकृत
 रोज्नूभो यहि देवघाटगुरुले नेपालको गौरव ॥
 शालीग्राम धरा त्रिशूल निसृता दोभानले प्लाबित
 छैनन् विश्वकतै यो तीर्थ नरको सायुज्य मुक्तिप्रद ॥९॥

बाह्रै साल हजार दूर्इतिरमा बाबा यहीँ पाल्नुभो
 संवत् विक्रम तेइसै पुसमहाँ विद्यालयै खोल्नुभो ॥
 हो प्रचीन यहीँ थिएन अरूता विद्यालयै कै पनि
 गुञ्जिन्थ्यो ध्वनि वेदका प्रखरले रात्री उषामा अनि ॥१०॥

बाबाको अवसान बत्तिस शरद् द्यौघाट यो तीर्थमा
 हुँदा दैव कठोर आज किनभो भन्थे रुदैँ घाटमा ॥
 गुम्यो धड्कन देशको निरस भो झर्ना हिमाली जब
 योगी पुत्र गुमाइ हेर प्रकृति रोइन् फिँजाई शिर ॥११॥

रुन्थे वानर सिंह भालु वनका हात्ती चरा कोयल

माया को अब गर्छ साधुमनले योगी बिलाए अब ॥
 खोज्थे जंगल बीचमा वरिपरी दौडी उठाई शिर
 छायाँ चित्र यदाकदा विपिनमा देख्दा भए सुस्थिर ॥१२॥

मान्छे वन्यमृगादि कोयल सबै धर्ती लता पादप
 चिन्ता व्याकुल छन् अधैर्य अबता बाबा दिनोस् आशिष ॥
 लाग्छौं हामि हजूरका पथमहा संसारका खातिर
 भूल्दैनाँ अब गर्दछौं हजुरमा श्रद्धाज्जली अर्पण ॥१३॥

दर्शन र तिहारको उमङ्ग

हट्यो वर्षा गगन धरती शारदी कान्ति छायो
 डाडा पाखा हरित तृण छन् फूल रातो पहेंलो ॥
 सेतो नीलो वन चहुरमा हर्ष आशा पलायो
 हाम्रा दीपावलि र दशमी संगिएरै उदायो ॥१॥

छैनन् पीडा विपद मनमा शान्ति उल्लास छायो
 साथीभाई प्रियजन जुटे प्रीति नौलाख छायो ॥
 बाटो पीडी घर परिपरी गर्न थाले सफाई
 आशा राख्छन् दिन अब फिरोस् जीवनै होस् सुशान्ति ॥२॥

कसैको आमा ती अब त घर छोरा र दुलही

छिटै फिलान् आयो नवरथ र दीपावलि भनी ॥
 गनी औला भाची बिश दश छ भन्दै खुशि हुँदै
 पिठी कुछिन् बाटो तिर नजर दिन्छिन् दिनदिनै ॥३॥

दर्शैले मान्छेको दिल र मन आराम गरिद्यो
 नयाँ आशा उल्लास कति सपनी प्राप्त हुनगो ॥
 सबै बाला वृद्धा युवति शिशु आनन्द खुशिले
 रमाई पर्खन्छन् त निज सुख दाता सुजनले ॥४॥

मझेरी माटोमा लहर जमरा सुन्दर कति
 उमारे देवीको भजन अनि आराधन गरी ॥
 फिरोस् मेरो छोरो सकुशल विदेशी धन लिई
 मनाऔँ यस्पाली घरभरि परीवार संग यी ॥५॥

युवा प्रेमी काको नवशिशु बुबा मातृजनका
 विदेशी स्वामीको युवति दिन गन्छिन् त चपला ॥
 सबै आफ्नै आफ्नै प्रियजन र आत्मीय जनको
 प्रतीक्षामा होलान् हर तरहले पान्थजनको ॥६॥

मनायौँ वर्षेनी जुन विभवले चाड सबले
 घरेमा भोगाशा नगरि सुखले निम्न तहले ॥

जथाभावी चर्को नियतिवश गर्दा निकटमा
धराशायी हौंला मनुज सब हामी मुफतमा ॥७॥

भतिजाबाट उपेक्षित

भयो वृद्धावस्था निजजन कुनै छैन संगमा
न छोरा छोरी छन् विपद परदा हाय मनमा ॥
यता हेर्छु कैले वरपर उता क्वै छकि यहाँ
बुबा भन्ने मेरो तर म भइ हेला मुफतमा ॥१॥

छ मेरो त्यो धाता हरि जगत रच्ने र भरने
छु एकलो मान्छेको लहर बिच आफू शिवहरे ॥
दुवै खुट्टा काप्छन् दुइ नयन देख्छन् न अव ता
बिते धेरै लामो शरद महिना मार्ग बिचमा ॥२॥

म तन्नेरी हुँदा हरतरहले जोड्दथिँ धन
खटाई खान्थेँ क्यै बचत गरिराखेँ पछिक्न ॥
भतीजाले माग्यो पछि म दिउँला दुक्कसंगले
भनी खायो जम्मै कसरि अव त कसरी बाच्नु सुखले ॥३॥

निकाल्यो पापीले पछि अव नआ फर्कि घरमा
दिउँ भाको ख्वाउँ विभव जति निःशेष अव ता ॥

हिडैं एकलै बाटो नगर पथ चारैं त भवमा
भएँ भीखारी झैं सडक बिचमा दैव शरण ॥४॥

कसैको डेरा हो घर झुपडिमा बस्छु जहिले
कसैको मायाले दुइमुठि दिए खान्छु अहिले ॥
ठूला ती उद्योगी अरबपति छन् मार्ग बिचमा
नियाली फैलाई कर युगल मागदै म सहसा ॥५॥

महेश आश्रम

जस्ले गौरव देशको अमर भो त्यो हो महेशाश्रम
घण्टा नाद छ वेद सँस्कृत पढौं वाराणसी भोजन ॥
मेची पूर्व सुदूरपश्चिम जहाँ झुक्छन् गरी आदर
रामानन्द सुधीर सन्त यसका संस्था सुसंस्थापक ॥१॥

एकाउन्न दशै छ रामनवमी वर्षान्त चैत्रादिमा
भो आरम्भ दशै जना वटुहरू पढ्थे दिनै रातमा ॥
हाम्रा कृष्णप्रसाद योग्य गुरुजी रामायणी काव्यको
हुन् पीताम्बर वेदका र शुकजी आचार्य वेदाङ्गको ॥२॥

बाबा माधव गर्दथे नियमले संस्था व्यवस्थापन
लेखा कृष्णप्रसाद भोजनविषे अर्का महेन्द्रै इन ॥

साप्कोटा थर रेवती रमणले संध्या गराऊंदथे
 लाम्छाने ऋषि धर्मशास्त्र विद हुन् अर्थाउथे प्रेमले ॥३॥

ती आनन्द र विश्वनाथ कमलै गोविन्द औ श्रीधर
 दाई दीपक शंकरोत्तम अरू हुन् बुद्धि आचार्य त ॥
 प्यारा धेर फणीन्द्र हुन् त गुरुका बुझ्थे इसारा सब
 पढ्थे सोदर झै बसे मिलिजुली कर्तव्यका पालक ॥४॥

विद्यार्थी अनुवाद व्याकरण नै पढ्थे बुझी व्यापक
 खाद्यन्ते च फलानि तानि वटुभिः भन्थे सबै सार्थक ॥
 रामानन्द गुरु पढाइरहदा मीठा कथा बीचमा
 ल्याई उत्सुकता बढाउनुभयो बिसिन्छ को त्यो दिन ॥५॥

बालशोषण नगरौं

साना बालक कर्णाधार पछिका हुन् देशका सारथी
 यी हुन् श्रेष्ठ सुमेरु पर्वत उचा गर्लान् अझै उन्नति ॥
 पक्कै स्वप्न लिएर गर्छ ममता यो देश नेपालको
 देख्दा सानु छ उर्वरा मगजले संसार हाक्ने छ यो ॥१॥

नेपाली सब एक हौं प्रकृतिका सन्तान नानाथरी
 होलान् बुद्धि अनेक भिन्न जनमा संस्कार भिन्नै भई ॥

ठूला सानु विभेदले गरिबको गरिबको देखिन्छ पीडा बढी
उस्कै शोषण भो उमेर नपुगी मज्दूर बाँधा हली ॥२॥

पढ्ने बालक काम गर्छ विचरा आशा लिई भातको
बित्यो काल अठार वर्ष सजिलै जोती हलो साहुको ॥
ठूला होटल रेष्टुरा पसलमा जोतिन्छ निःशुल्क यो
माया लाग्छ कठोर जीवन हरे के हेर्छ सर्कार यो ॥३॥

न्यायाधीश धनी र पण्डित बडा छन् पत्रकारैहरू
बाटोमा बिच गल्लिमा दिनदिनै हिड्दा नदेख्नेहरू ॥
चर्चा हुन्न गरीब बालक विषे गर्छन् त के न्यायिक
स्वार्थै स्वार्थ छ जिन्दगी सडकमा बेचैन त्यो बालक ॥४॥

शिक्षा स्वास्थ्य र गाँसबास हक यो पाइन्छ खोस्नै कहाँ
हाम्रा सज्जन मित्र मानवहरू बुझ्नोस् गुनी रातिदिन ॥
इट्टा भट्टि सिमेन्ट निर्मित हुने उद्योग औ खेतमा
भान्छामा घर कुर्न बालकहरू पाइन्न जोताउन ॥५॥

चरीको विलौना

हेर्छु व्योम उषा र रात्रि बिचमा बाबा न छन् आउँदै
छैन स्थूल शरीर तै पनि कता छाया न भेट्छु कतै ॥

आस्थाले मन भारि हुन्छ जहिले मिल्ला न वा दर्शन
हिड्दै मार्ग अरण्य खोल्छि बिचमा पछ्याउँछौ रातिदिन ॥१॥

पाई सन्निधि सिंह भालु वनका गैँडा अनि जम्बुक
ती आनन्द रमाउथे प्रकृतिमा उग्राउथे निर्भय ॥
छोडि देह हराउदा विपदमा वेचैन छन् व्याकुल
रुन्छन् दिक्क बनेर जानु किन भो बाच्छौँ कसोरी अब ॥२॥

तित्रा कोयल उड्दछन् गगनमा बाबासँगै लानु है
बस्दैनौ अब सार छैन जगमा आशा न भो बाच्चन कै ॥
उड्थ्यौँ चिर्विर गान गुञ्जित गरी पाखा पखेरा वन
बस्थ्यौँ काख नजीक दुक्क सँगले फकाँ कसोरी भन ॥३॥

बाबा वृक्ष जताततै चहुरमा रोपी बनायौ बडा
बस्थ्यौँ बास उजाड गर्छ पछिका सन्तानले घरखडा ॥
चौतारी वर वृक्षका पिपलका काट्छन् भइ निष्ठुर
त्यो उद्यान रहन्न बाँचु कसरी बाबा विलायौ अब ॥४॥

धूनी देखी प्रसन्न चित्त सबको होला तथापि त्यहीं
कूटी दर्शनले प्रशन्न रहूँला भत्काउलान् क्यै गरी ॥
बाबाको सब भक्तिनेछ रचना निस्सार अग्लो घर

हावा उष्ण बहन्छ संकट सही फर्कौं कसोरी अब ॥५॥

पंक्षी जन्तु मनुष्यको बिचमहाँ सल्लाहले मै चरो
ऊडी विन्ति गरी रहेछु अहिले बाबा यथार्थै छ यो ॥
फर्की आउनु वा सुबुद्धि सबमा बर्साउनोस् तत्क्षण
उस्तै त्यो परिवेश हुन्छ त भने फर्की बसौंला झन ॥६॥

ईश्वरानन्दब्रह्मचारी (गलेश्वर बाबा)

सेयं हैमवती त्रिशूलनिसृता कृष्णापरा पावनी.
मर्त्यानां कलुषापहा सुकृतदा देवैर्नुता निर्मला ॥
वेणीसंगमयोरनन्यसुयशा चाष्टाङ्गयोगेश्वरः
धन्योऽस्यां भुवि राजतेस्म सहसा ध्येयैकता सर्वतः ॥१॥

सर्वान् मोचयितुं धृतं वपुरिदं तन्मङ्गलं सुन्दरम्
इष्टाराधनतत्परा परिमला ध्यायन्ति गायन्ति च ॥
अद्यत्वे तव शिष्यतामनुमता पौराश्च ते ग्रामीणा
अन्तेवासिजना नमन्ति शिरसा योगिश्वरं सन्ततम् ॥२॥

आर्याणां स्मृतिवेदवादिविदुषां ह्यग्रेऽभिनन्द्यं वरम्
धन्यं संस्कृतरक्षकं गुणनिधिं लोकोत्तरं प्रापकम् ॥
प्राच्यं संस्कृतिपालकं कुलमणिं तं वेदवेदाङ्गदम्

वन्दे योगि गलेश्वरं मुनिवरं येनाश्रमं स्थापितम् ॥३॥

दैन्यं स्नानजपादिकर्मनिरतो योगासने संस्थितः
देशोत्थानमतिः प्रसन्नवदनः स्वानन्दमासेवते ॥
प्राचीनाश्रमधर्मशिक्षणपटुर्गीतामृतं पायकः
लीनो मर्त्यपरोपकारकरणे चाद्वैतमार्गं वृतः ॥४॥

त्यागे नानुपमेन गौरवमिमं संधारकः कीर्तिमान्
पारोक्षं हृदि भावयन् स्वतपसा पुष्पान् प्रतिष्ठां शुभाम् ॥
तिष्ठन्ति स्म गुरोः कुटीरनिकटे शिष्या पठन्तः श्रुतिं
ज्यार्तिलिङ्गसमर्चनं प्रतिदिनं कृत्वाहुतिं दैनिकीम् ॥५॥

छात्राः प्राप्य गुरो न सन्ति निलये खाद्यं तथा सैन्धवं
उद्विग्नाः खलु नैव ते मनकटू कार्या व्यवस्था किल ॥
शीघ्रं भस्म विदार्य हाटकपणं निस्कास्य तेभ्यो ददौ
सर्वं कर्तुमकर्तुमेव सहसा योग्योऽस्ति सिद्धो गुरुः ॥६॥

गोशालां मखभूमिभोजनगृहे निर्माय सञ्चालनम्
आम्रास्वत्थवटादिवृक्षवपनं संबर्द्धनं चैकतः ॥
समृद्धं जनयोगतः प्रतिपलं निर्मापितं काननम्
वन्दे योगिगलेश्वरं मुनिवरं येनाश्रमं स्थापितम् ॥७॥

आबाल्यात् परित्यक्तगैहलतिको वेदोक्तमार्गं स्थितः
 मुक्त्वा दुर्व्यसनानि सात्त्विकपथे संभूषयन् काश्यपीम् ॥
 दर्श दर्शमनेकयोगिनिवहान् चोल्लङ्घ्य मूर्ध्नि स्थितः
 वन्दे योगिगलेश्वरं मुनिवरं येनाश्रमं स्थापितम् ॥८॥

एकस्मिन्नहनिस्थितो गुरुरयं सिंहाकृतौ प्राङ्गणे
 दृष्ट्वा लङ्घितमाश्रमं च मनुजैराकर्ण्य ते सन्ततम् ॥
 येनाच्छाद्य पटं जलाशयतलं पद्भ्यां समुत्तीर्यते
 ख्यातिस्मेश्वरसाधुरेवमखिलं कर्तुं क्षमो विभ्रमम् ॥९॥

ज्योतिष सम्बन्धी सामान्य जानकारीहरू संवत्सरनामानि

प्रभवो विभवः शुक्लः प्रमोदोऽथ प्रजापतिः ॥
 अङ्गिरा श्रीमुखो भावो युवा धाता तथैव च ॥१॥
 ईश्वरो बहुधान्यश्च प्रमार्थी विक्रमो वृषः ॥
 चित्रभानुः सुभानुश्च तारणः पार्थिवो व्ययः ॥२॥
 सर्वजित् सर्वधारी च विरोधी विकृतिः खरः ॥
 नन्दनो विजयश्चैव जयो मन्मथदुर्मुखौ ॥३॥
 हेमलम्बी विलम्बी च विकारी शर्वरी प्लवः ॥
 शुभकृच्छोभनः क्रोधी विश्वावसुपराभवौ ॥४॥
 प्लवङ्गः कीलकः सौम्यः साधारणो विरोधकृत् ॥
 परिधावी प्रमादी च आनन्दो राक्षसो नलः ॥५॥
 पिङ्गलः कालयुक्तश्च सिद्धार्थो रौद्रदुर्मती ॥
 दुन्दुभी रूधिरोद्गारी रक्ताक्षी क्रोधनक्षयौ ॥६॥

संवत्सरफलम्

प्रभावात् द्विगुणं कृत्वा त्रिभिर्न्यूनं च कारयेत् ॥
 सप्तभिश्च हरेद्भागं शेषं ज्ञेयं शुभाशुभम् ॥१॥
 एकं चत्वारि दुर्भिक्षं पञ्चद्वाभ्यां सुभिक्षकम् ॥
 त्रिषष्ठे तु समं ज्ञेयं शून्ये पीडा न शंशय ॥२॥
 वर्तमान संवत्सर संख्यालाई २ ले गुणन गरी ३ घटाउने र ७
 ले भाग दिने १ र ४ शेष रहे दुर्भिक्ष २ र ५ मा सुभिक्ष ३ र
 ६ मा समफल जान्नु ।

अधिकमास

द्वात्रिंशद्भिर्भगतेमासैर्दिनैः षोडशभिस्तथा ॥

घटिकानां चतुष्केण पतत्यधिकमासकः ॥१॥

असंक्रान्ति मासोऽधिमास स्फुटं स्यात् ॥

द्वि संक्रान्तिमासः क्षयाख्य कदाचित् ॥२॥

३२ महिना १६ दिन ४ घडी पूर्ण भएपछि अधिकमास हुन्छ ।

युगप्रमाणम्

द्वात्रिंशद्भिः सहस्रैश्च युक्तं लक्षचतुष्टयम् ॥

प्रमाणं कलिवर्षाणां प्रोक्तं पूर्वैर्महर्षिभिः ॥१॥

युगानां कृतमुख्यानां क्रमान्मानं प्रजायते ॥

कलेर्मानं क्रमान्निघ्नं चतुस्त्रिद्विमितैस्तदा ॥२॥

कलिको आयु ४ लाख ३२ हजार वर्ष हो भने सत्यको आयु

पत्ता लगाउन

कलिको संख्यालाई ४ ले गुणन गर्ने, त्रेता र द्वापरको आयु

पत्ता लगाउन त्रमशः कलिको संख्यालाई ३ र २ ले गुणन गर्ने ।

सूर्यचन्द्रग्रहणज्ञानम्

द्विर्द्वादशे च षष्ठे च समसप्तमगे तथा ॥

एकराशौ यदा राहुर्ग्रस्तौ च शशिभास्करो ॥

राहुदेखि दोस्रो बाह्रौं छैटौं सातौं एकै राशिमा सूर्यचन्द्रमा भए
भने ग्रहण लाग्दछ ।

लग्नराशिस्वामिज्ञानम्

मेषवृश्चिकयोर्भौमः शुक्रो वृषतुलाधिपः ॥

बुधः कन्यामिथुनयोः कर्कस्वामी च चन्द्रमा ॥१॥

धनुर्मीनाधिपो जीवः शर्निमकरकुम्भयोः ॥

सिंहस्याधिपतिः सूर्यः कथितो गणकोत्तमैः ॥२॥

कन्याया राहुराख्यातो केतुर्वै मिथुनस्य च ॥

मेष र वृश्चिकका स्वामी मङ्गल हुन्, वृष र तुलाका स्वामी
शुक्र हुन्, कन्या र मिथुनका स्वामी बुध हुन्, कर्कटका
चन्द्रमा, धनु र मीन राशिका स्वामी बृहस्पति हुन्, मकर र
कुम्भका स्वामी शनैश्चर हुन्, सिंहका स्वामी सूर्य हुन्, कन्याको
राहु र मिथुनको केतु स्वामी हुन् ।

गवां क्रयविक्रयमुहूर्तः

शक्रवासवकरेषु विशाखा पुष्यवारुणपुनर्वसुभेषु ॥

अश्विपूषभयुतेषु विधेयो विक्रयः क्रयविधिः सुरभीणाम् ॥

जेष्ठ, धनिष्ठा, हस्ती, विशाखा, पुष्य, शतभिषा, पुनर्वसु

अश्विनी, रेवती यी नक्षत्रका गाईको लेनदेन गर्नु शुभ हुन्छ ।

चन्द्रलोकवासज्ञानम्

तिथिं पञ्चगुणीकृत्य एकेन च समन्विताम् ॥

त्रिभिश्चैव हरेद्भागं शेषं चन्द्रं विचारयेत् ॥१॥

एकेन वसते स्वर्गे द्विके पातालमेव च ॥

तृतीये वसते मृत्युः सर्वकर्माणि साधयेत् ॥२॥

पातालस्थो यदा चन्द्रः षट्कर्माणि विवर्जयेत् ॥

गृहहोमकृषीयात्रातडागकूपकर्मकम् ॥३॥

वर्तमान तिथिलाई ५ ले गुणन गर्न र उसमा १ जोडी
तीनको भाग दिनु जति शेष रहन्छ त्यै चन्द्रवास जान्नु । १
शेष रहे स्वर्गमा २ पाताल र ३ शेष मर्त्यलोकमा ३ शेषमा
सर्वकार्य गर्नु शुभ हुन्छ ।

राहुवासज्ञानम्

खालये गेहविधौ जलाशये राहोर्मुखं शम्भुदिशो विलोमतः ॥
मीनार्कसिंहार्कमृगार्कस्तस्मिन्नेखातेमुखात्पृष्ठविदिक् शुभो भवेत् ॥
मन्दिर, घर र जलाशय बनाउँदा राहुको शिर क्रमशः चैत्र,
भाद्र र माघ महिनाबाट ईशानादि त्रिकोण ढाकेर बस्छ ।

दीक्षामुहूर्तः

आर्द्राचित्राश्रुत्तरे रेवतीन्द्र

ब्राह्मे मित्रे वा धनिष्ठासु दीक्षा ॥

ग्राह्या मार्गे फाल्गुने श्रावणोर्जे

माघे वारे मन्दमाहेयहीने ॥

आर्द्रा, चित्रा, तीनै उत्तरा, रेवती, मृगशिरा, रोहिणी, अनुराधा, धनिष्ठा
यी नक्षत्रमा दीक्षा दिनु शुभ हुन्छ । तथा मंसीर, फाल्गुन, श्रावण,
कार्तिक र माघ महिना छ भने शनिवार र मङ्गलवार वर्जित छ ।

तैलाभ्यङ्गमुहूर्तः

तैलाभ्यङ्गे रवौ तापः सोमे शोभा कुजे मृतिः

बुधे धनं गुरो हानिः शुक्रे दुःखं शनौ सुखम् ॥

आइतवार तेल लगाउँदा ज्वरो र ताप हुन्छ । सोमवार शोभा, मङ्गलवार मृत्यु, बुधवार धनप्राप्ति, गुरुवार धनहानि, शुक्रवार दुःख र शनिवारमा सुखप्राप्ति ।

अग्निवासज्ञानम्

सैका तिथिर्वारयुता कृताप्ता

शेषे गुणेऽभ्रे भुवि वह्निवासः ॥

सौख्याय होमे शशियुग्म शेषे

प्राणार्थ नाशौ दिवि भूतले च ॥

शुक्ल पक्षको प्रतिपदादेखि गनेर जो तिथि हुन्छ त्यसमा वार संख्या जोड्नु र त्यसमा १ जाडी चारले भाग गर्दा जो शेष रहन्छ अग्निवास जान्नु ३ र ० शेष भए अग्नि पृथ्वीमा हवन गरे हवन गरे सुख प्राप्ति, १ शेष रहे आकासमा फल प्राणनाश र २ शेष रहे पातालमा अर्थनाश ।

वीरवेतालसाधनमुहूर्तः

मघाद्राभरणी मूले मृगेऽङ्गे वद् बुधे गते ॥

शुद्धाष्टमे मृगौतूर्ये वीरवेतालसाधनम् ॥

मघा, आर्द्रा, भरणी, मूल, मृगशिरा, शुभगृहलग्न, कुम्भराशिको बुध, आठौं स्थान शुद्ध र चौथोस्थान गुरु भए वेताल साधन शुभ हुन्छ ।

गर्भधारणमुहूर्तः

मृगानुराधाश्रुतिरोहिणीषु हस्तोत्तरास्वातिवसौ शतर्क्षे ॥
विहायषष्ठीं शुभवासरेषु गर्भस्य चाधानविधिं प्रकुर्यात् ॥१॥

शुभे त्रिकोणकेन्द्रस्थे पापे षष्ठे त्रिलाभगे ॥

पुत्रकामः स्त्रियं गच्छेन्नरो युस्मासु रात्रिषु ॥२॥

उक्त नक्षत्र, त्रिकोण र केन्द्रमा शुभग्रह, पापग्रहतेस्रो, छैटौ र
एघारौ भए गर्भधारण शुभ मानिन्छ । जोर दिनमा पुत्र र
विजोर रात्रिमा रजोदर्शन हिसावले छोरी होला ।

नामाकरणमुहूर्तः

चित्रानुराधामृगरेवतीषुधात्राश्विनीत्युत्तरहस्त पुष्ये ॥

पुनर्वसौ च श्रवणत्रिकेषु बुधार्कचन्द्रेज्यसितेषु नाम ॥

चित्रादि नक्षत्र र बुध, रवि, सोम, गुरु, र शुक्रवार बालकको
नाम राख्नु ।

अन्नप्राशनमुहूर्तः

रिक्तानन्दाष्टदर्शहरिदिवसमथो सौरिभौमार्कवारान्

लग्नं जन्मर्क्षलग्नाष्टमग्रहलवगं मीनमेषालिकं च ॥

हित्वा षष्ठात्समेमास्यथ हि मृगदृषां पञ्चमादोजमासे

नक्षत्रैः स्यात्स्थिराख्यैः समृदुलघुचरैर्बालकान्नाशनं सत् ॥

रिक्ता, नन्दा तिथि, अष्टमी,औँसी, द्वादशी, शनिवार, भौमवार र

जन्मलग्न त्यसदेखि आठौँ, मीन, मेष, वृश्चिक लग्नमा अन्नप्राशन

शुभ छ । छैटौँ महिना छोराको र पाँचौँ देखि विजोर छोरीको ।

अक्षरारम्भमुहूर्तः

गणेशविष्णुवाग्रामाः प्रपूज्य पञ्चमाष्दके
तिथौ शिवार्कदिक् द्विषट् शरत्रिके रवावुदक् ॥

लघुश्रवोनिलान्त्यभादितीशतक्षमित्रभे
चरो न सत्तनो शिशोलिपिग्रहः सतां दिने ॥

एकादशी, द्वादशी, दशमी, द्वितीया, षष्ठी, पञ्चमी, तृतीया
तिथिमा गणेश, विष्णु, सरस्वती र लक्ष्मीको पूजा गरी
उत्तरायण पारी लघुसंज्ञक नक्षत्र चरसंज्ञक लग्न छोडी
अक्षरारम्भ गर्नु शुभ हुन्छ ।

मूलजनने पादफलम्

मूलादिचरणे तातो द्वितीये जननी तथा ।

तृतीये तु धनं नश्येच्चतुर्थेहि शुभावहम् ॥

मूलको पहिलो चरणमा जन्म भए पिताको नाश गर्छ, दोस्रोमा
आमा, तेस्रोमा धन र चौथोमा असत हुन्छ ।

प्रदोषज्ञानम्

अर्कतर्क त्रितिथिषु प्रदोषः स्यात्तदग्रिमैः ।

रात्र्यर्धसार्ध प्रहरयाममध्यस्थितैः क्रमात् ॥

द्वादशी तिथिमा आधारात देखि पहिले यदित्रयोदशी तिथिको
प्रवेश भयो भने प्रदोष हुन्छ । षष्ठी तिथिमा डेढप्रहर रात्रि
सम्म यदि सप्तमीको प्रवेश भए प्रदोष जान्नु तृतीया तिथिमा
एकप्रहर रात्री सम्म चौथितिथि प्रवेश भए पनि प्रदोष जान्नु ॥

विवाहमुहूर्तः

मूलानुराधामृगरेवतीषु हस्तोत्तरास्वातिमघासुधात्रे

जेष्ठे तपः फाल्गुनरधिमार्गे शुचौ तु पाणिग्रहणं प्रशस्तम् ॥

मूल, अनुराधा, मृगशिरा, रेवती, हस्त, तीनै उत्तरा स्वाती, मघा, रोहिणी, नक्षत्र

जेठ माघ फल्गुन, वैशाख, मार्गशीर्ष, आषढ महिना शुभ हुन्छ ।

विवाहे जेष्ठमाषनिषेधः

ज्येष्ठद्वन्द्वं मध्यगं संप्रदिष्टम्

त्रिजेष्ठं स्यान्नैव युक्तं कदापि ॥

केचित्सूर्य बन्धिगं प्रोज्झयमाहुः

नैवाऽन्योन्यं जेष्ठयोः स्याद्विवाहः ॥

स्वयंवरकालमुहूर्तः

पिता पितामहो भ्राता माता बन्धुर्यदानहि ॥

ऋतौ वर्षत्रयादूर्ध्वं कन्या कुर्यात्स्वयंवरम् ॥

बाबु, हजुरबाबु, आमा र दाजुभाइ नभए रजस्वला भएको
तीन वर्षपछि कन्याले इच्छा गरेको वर वरण गर्नु हुन्छ ।

गोधूलिकाज्ञानम्

यदा नास्तं गते भानुर्गोधूल्या पूरितं नभः ॥

सर्वङ्गलकार्येषु गोधूलिः शास्यते सदा ॥

नाडीविचारः

जेष्ठारौर्यमाम्भः पतिभयुगयुगं दाश्रभं चैकनाडी

पुष्येन्द्रत्वाष्ट्रमित्रान्तकवसुजलभं योनिबुध्यते च मध्या ॥

वाय्वग्निव्यालविश्वोदुयुगयुगमथो पौष्णभं चापरास्या-
 दम्पत्योरेकनड्यांपरिणयमसन्मध्यनाड्यां हि मृत्युः ॥
 एकै नाडी भएमा अशुभ हुन्छ भने मध्यनाडी भएमा मृत्यु
 हुन्छ । विवाहमा राम्रो विचार गर्नु ।

शुक्रान्धपरिहारः

रेवत्यादि मृगान्ते च यावत्तिष्ठति चन्द्रमा ॥
 तावच्छुक्रो भवेदन्धः सम्मुखे दक्षिणे शुभः ॥

गृहारम्भे भूमिलक्षणम्

श्वेता शस्ता द्विजेन्द्राणां रक्ता भूमिमहीभुजाम् ॥
 विशां पीता च शूद्राणां कृष्णाऽन्येषां त मिश्रिता ॥
 सेतो भूमि ब्राह्मणलाई, रातो क्षत्रीयलाई, पहेलो वैश्यलाई र
 कालो शूद्रलाई घडेरी उत्तम जान्नु ।

शुभाशुभभूमिज्ञानम्

खन्यमाने यदा क्षेत्रं पाषाणः प्राप्यते तदा ॥
 धनायुश्चिरतावैस्यामिष्टकासु धनागमः ॥
 कपालाङ्गारकेशादौ व्याधिना पीडितो भवेत् ॥
 घडेरी खन्दा दुङ्गो निक्ले धन र आयुको वृद्धि, इट्टा निक्ले
 धन प्राप्ति र कपाल, कोइला र केश भेटिए रोगले पीडा गर्ला ।

दिक्शूलज्ञानम्

शनौ चन्द्रे त्यजेत्पूर्वा दक्षिणां च दिशं गुरौ ॥

सूर्ये शुक्रे पश्चिमां च बुधे भौमे तथोत्तराम् ॥

शनिवार र सोमवार पूर्व नजानु, गुरुवार दक्षिण, आइतवार र शुक्रवार पश्चिम, बुधवार र मङ्गलवार उत्तर दिशा नजानु ।

योगिनी विचारः

नवभूम्यः शिववह्नयाऽक्षिविश्वेऽ-

र्ककृताः शक्ररसास्तुरङ्गतिथ्यः ॥

द्वि दिशोऽमावसवश्च पूर्वतः स्यु-

स्तिथयः संमुखमावगा न शस्ता ॥

नवमी र प्रतिपदा पूर्व, एकादशी र तृतीयामा आग्नेय, त्रयोदशी र पञ्चमीमा दक्षिण, द्वादशी र चौथीमा नैऋत्य, चतुर्दशी र षष्ठीमा पश्चिम, पूर्णिमा र सप्तमीमा वायव्य, दशमी र द्वितीयामा उत्तर, औंसी र अष्टमीमा ईशानमा योगिनीको बास हुन्छ सम्मुख र दाहिने पार्नु अशुभ हुन्छ ।

चन्द्रफलम्

सम्मुखे त्वर्थलाभाय दक्षिणे सुखसम्पद ॥

पृष्ठे शोकश्च सन्तापो वामे चन्द्रे धनक्षयः ॥

सम्मुखमा अर्थलाभ, दायाँ सुख सम्पत्ति, पृष्ठ भाग परे शोक सन्ताप देब्रे परे चन्द्रमाले धन नाश गर्छन् ।

चन्द्रवासज्ञानम्

मेषे च सिंहे धनुपूर्वभागे वृषे च कन्यामकरे च याम्ये ॥
 युगे तुलायां च घटे प्रतीच्यां कर्कालिमीने दिशि चोत्तरस्याम् ॥
 मेष, सिंह र धनुमा चन्द्रमा पूर्वमा, वृष, कन्या र मकरमा
 दक्षिण, मिथुन, तुला र कुम्भमा पश्चिम, कर्कट, वृश्चिक र
 मीनमा उत्तर दिशामा जानु ।

वारशकुनम्

रसालां पायसं काञ्चीं शृतं दुग्धं तथा दधि ॥
 पयोऽशृतं तिलान्नं च भक्षयेद्वारदोहदम् ॥

नष्टवस्तुज्ञानम्

अन्धके लभते शीघ्रं मन्दके च दिनत्रयम् ॥
 मध्यके च चतुः षष्ठ्या न प्राप्नोति सुलोचने ॥
 अन्धलोचनमा नष्ट वस्तु चाँडै प्राप्त हुन्छ । मन्दलोचनमा
 तीन दिन भित्र, मध्यलोचनमा एक महिनामा र सुलोचनमा
 हराएको वस्तु पाइँदैन ।

गर्भप्रश्नः

कान्ताभिधानं गुणितं मुनीन्द्रै-

स्तिथ्या युतं मागहृतं च शेषम् ॥

समे च कन्या विषमे च पुत्रो

निःशेषभागं मरणय नूनम् ॥

गर्भिणीको नामाक्षर प्रश्नलग्नदेखि सप्तम स्थानले गुणा गर्ने

तिथि जोड्ने र आठले भाग गर्ने २।४।६ शेष रहेमा छोरी र
१।३।५ शेष भए छोरा जान्नु । ० शेषमा तुहुन्छ ।

रोगिप्रश्नः

तिथिं वारं च नक्षत्रं लग्नं प्रहरमेव च ॥

अष्टभिस्तु हरेद्भागं शेषाङ्कै फलमादिशेत् ॥१॥

हया७५नौ ३ देवताबाधा पैत्री वै नेत्र २ दन्तिषु ८ ॥

क्षट् ६ चतुर्षु ४ भूतबाधा नबाधा ह्येक १ पञ्चके ५ ॥२॥

राशिस्वामिचक्रम्

स्वामी	सूर्य	चन्द्र	मङ्गल	बुध	गुरु	शुक्र	शनि	राहु	केतु
राशि	५	४	१,८	३,६	९,१२	२,७	१०,११	६	३

उच्चनीचग्रहविचारः

मेषे रविर्वृषे चन्द्रो मकरे च महीसुतः ॥

कन्यायां रोहिणीपुत्रो गुरुः कर्के झषे भृगुः ॥१॥

शनिस्तुलायामुच्चस्थो मिथुने सिंहिकासुतः ॥

उच्चात्सप्तमगो नीचः कथितो गणकोत्तमैः ॥२॥

योगिनीदशाविचारः

स्वकीयं च भं रुद्रनेत्रैर्युतं तद्
विधायाष्ट भिर्भागमाहार्यशेषात् ॥

क्रमान्मङ्गलादिर्दशा शून्यशेषं
तदा संकटा प्राणसन्देहकर्त्री ॥

नक्षत्र संख्यामा ३ जोड्ने र ८ले भाग दिँदा जो शेष रहन्छ
बालकको आद्य योगिनी दशा जान्नु । त्यसै गरी आद्य ग्रह
दशा पत्ता लगाउन नक्षत्र संख्यामा ७ जोडी ९ ले भाग
दिँदा शेषाङ्क नै प्रमाण हुन्छ ।

दशाक्रमज्ञानम्

अभून्मङ्गला पिङ्गला धान्यका च
तथा भ्रामरी भद्रिका चोल्लिका च ॥
तथा सिद्धिका सङ्कटाख्या शिवस्तु
शिवायै पुरा योगिनीत्युक्तवाँश्च ॥

दशास्वामिज्ञानम्

अथासामधीशाः क्रमाङ्मङ्गलातो
भवेच्चन्द्रभानू गुरुर्भूमिसूनुः ॥
तथा सौम्यमन्दौ भृगुः सिंहिकायाः
सुतः सङ्कटायास्तदन्ते च केतुः ॥

द्वादशभावज्ञानम्

तनुर्धनं च भ्राता च सुहृत्पुत्रो रिपुः स्त्रियः ॥

मृत्युश्च धर्मकर्मायौ व्ययो भावा प्रकीर्तिता ॥

ग्रहाणां जपसंख्याज्ञानम्

रवेः सप्तसहस्राणि चन्द्रस्यैकादशस्तथा ॥

भौमेर्दशसहस्राणि बुधे चाष्टसहस्रकम् ॥१॥

एकोनविंशतिर्जीवे भृगोर्नृपसहस्रकम् ॥

तयो विंशति मन्दे च राहोरष्टादशस्मृता ॥२॥

केतोर्त्यष्टिसहस्रं जपसंख्या प्रकीर्तिता ॥३॥

भभोगभयातज्ञानम्

गतर्क्षनाड्यः खरसेसु शुद्धाः

सूर्योदयादिष्ट घटीषु युक्ताः ॥

भयातसंज्ञा भवतीह तस्य

निजर्क्षनाडी सहितो भभोगः ॥

नामाकरण गर्ने सूत्र

५९।६० घडी पलाबाट गत नक्षत्रको घडी पला घटाउने र
वर्तमान नक्षत्रको घडी पला जोड्ने भभोग भयो । ५९।६०
घडी पलाबाट गत नक्षत्र घटाएर सूर्योदयात् घडी पला
जोडेपछि भयात् हुन्छ । भभोगलाई ४ ले भाग गर्ने र
भागफलले भयात्को घडी पलालाई दाज्ने त्यस अनुसार
पहिलो, दोस्रो, तेस्रो र चौथो चरणबाट नाम राख्ने ।

जस्तै:-

मानौं २०७०।१०।०३ गते बिहान ९।२० वजे बालक जन्मियो ।

सूर्योदय:-

-०५।३०

०३।५० (घण्टा मिनेट)

समय(घण्टा मिनेट)लाई घडी पलामा लैजाने सूत्र:-

जत्तिको त्यत्ति, त्यत्तिको आधा

घडी पलामा लैजाने तरिका:-

०३।५०

६०)१५५(२

०३।५०

-१२०

०१।३०

३५

+००।२५

०७।१५५ = ०९।३५ इष्टकाल

गत नक्षत्र -

३५।१०

कृत्तिका

वर्तमान नक्षत्र -

४०।४२

रोहिणी (ओ, वा, वि, वू)

सूर्योदयात् गतघटिका - ०९।३५

भभोग बनाउने तरिका:-

$$\begin{array}{rcl}
 ५९।६० \text{ बाट} & &)६५।३२(१६।२३ \\
 -३५।१० \text{ गत नक्षत्र घटाउन} & & -६४ \\
 २४।५० & & १ \times ६० = ६० \\
 +४०।४२ \text{ वर्तमान नक्षत्र जोड्ने} & & +३३ \\
 ६४।९२ = ६५।३२ \text{ भभोग} & & ९३ \\
 & & ९२
 \end{array}$$

भयात बनाउने तरिका:-

$$\begin{array}{rcl}
 ५९।६० \text{ बाट} & & \\
 -३५।१० \text{ गत नक्षत्र घटाउने} & & \\
 २४।५० & & \\
 +०९।३५ \text{ सूर्योदयात् गत घटिका} & & \\
 ३३।८५ = ३४।२५ & &
 \end{array}$$

बालकको नामको प्रथम अक्षर वि हुन्छ ।

कुण्डली बनाउने तरिका

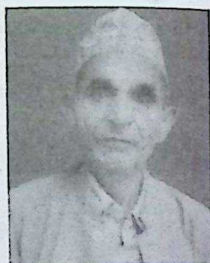
अंशको घडी पलामा इष्टकाल जोड्ने ६० भन्दा बढी आएमा ६० बाट घटाउने आएको घडी पला अंश भित्र खोज्ने जहाँ भेटिन्छ त्यो नै बालकका लग्न कुण्डली हुन्छ ।

पार्वणार्हो भवेत्प्रेतः तृतीयेऽब्दे मृतात्परम्

- इति हेमाद्रौ

नुवाकोटे लोकनाथ नेपालको वंशविवरण

पुर्खा हुन् जिजुलोकनाथ अधिका छोरा भए भास्कर
तिन्का वंशजमा सुपुत्रहरू थे छोरा तिनोटा अव ॥
जेठा हुन् यम्नाथ मध्यम थिए अर्का खडानन्द जी
लाहोर् राम गए कमाउन भनी कान्छा उनी सन्तति ॥१॥

छोरा पाँच भए सुरत्न सरिका बुइदा खडानन्दका
छोरी एक थिइन् बसे मिलिजुली कर्तव्यमा तत्पर ॥
लीला जेष्ठ थिए त मध्यम हरि श्रीकृष्ण हुन् साहिला
ज्ञानी संस्कृत वेदविज्ञ मुरली हुन् ज्ञानु अन्तिमका ॥२॥

लीलाका सुत तीन हुन् घरभरी छोरी तिनोटी भए
जेठा यादव राम मध्यम गुणी कान्छा जगन्नाथ थे ॥
जेठी हुन् अव बालिका भगवती बिच्की थिइन् पार्वती
बन्दो वस्त छ आज देख्छु तिनको यस्तै रहुन् उद्यमी ॥३॥

छोरा राजु सुपुत्र एक हरिका छोरी दुई नै थिए
जेठी हुन् त सरस्वती सुसरला कान्छी चरी नामले ॥
सोझा सज्जन थे पिता अघि बिते आफै समाले घर
जस्का ईश्वर छन् दया गरिदिने कल्याण के हुन्न र ॥४॥

छोरा चार सुरत्न वस्तिपुरमा श्रीकृष्णका जन्मिए
जेठा सज्जन शम्भु भाइहरूमा भन्थ्ये दयालु थिए ॥
अर्का अच्युत माहिला प्रियवधू लक्ष्मी थिइन् सद्गुणी
हुन् पुर्णोत्तम साहिला कति भनौं रूपेश कान्छा अनि ॥५॥

जेठी छोरी निर्मला, कान्छी जानुका

पदथे वेद महेश आश्रम बसी अध्यात्मका पारखी
 शौचाचार सिके कठोर तपले उद्धार होला भनी ॥
 ती आनन्द उपेन्द्र हुन् मुरलीका छोरा दुवै केशरी
 छोरी हुन् अव इन्दिरा त पहिली मैना र मन्दोदरी ॥६॥

जेठा सज्जन ती जितेन्द्रिय बनी वेदान्त पदथे कति
 योगाभ्यास त्रिकाल शास्त्र विधिले घुम्थे परिव्राट् बनी ॥
 हिन्दुस्थान छ नर्मदा वरिपरी एकान्त सेवी हुदै
 छोडी झन्झट लोकमोह नगरी रम्ये विरागी सधैं ॥७॥

छोरी छिन् बुझ सुस्मिता त पहिली आनन्दका गेहमा
 छोरा एक सुशील मात्र चतुरा सानो परिवारमा ॥
 आफ्ना दैनिक कर्ममा सफल छिन् पत्नी सुशीला झन
 बस्छन् लौ सब देवघाट अहिले त्यो धन्य भो जीवन ॥८॥

शाकाहारी न खान्छन् वरपर सजिलै ज्ञानुका पुत्र जेठा
 छोडे आजन्म मासु अरू पनि मदिरा धन्य गोपाल छोरा ॥
 पञ्चासे छिन् त छोरी सुखमय त बनोस् जिन्दगि लौ त सीता
 छोरा कान्छा कता छन् अव घर बस है भन्छु गोविन्द मेरा ॥९॥

चौतर्फी फिजिए त भाइ भतिजा जन्मे नुवाकोटमा
 पुर्खाको स्थल विर्सिनेछ कसले प्यारो छ है सम्झना ॥
 त्यो डाडा छहरा निकुञ्ज वनका दिग्चौर थामाचुली
 पाखा फाँट घुमीरहन्छ दिलमा श्रद्धा छ झिल्केश्वरी ॥१०॥

पुस्तक प्रकाशन सहयोगीहरूको सामान्य वंशविवरण

भूर्तेल वंशविवरण

जन्मे पुर्खा त्रिवेणी सकुशल भरमा गाउँ कुस्मा नजीक
सेती वेनी शिला छिन् अनवरत वगिन् हेर काली प्रवाह ॥
हावा पानी र माटो अमृत सरि थियो पर्वतै जन्मभूमि
डाडा पाखा भरीलो हरितविपिनले फक्रियो नौ जवानी ॥१॥

बग्छन् भर्ना र खोला रजतगिरि उचा दिव्य सौन्दर्य सार
क्वैलीको गीतभाका सुमधुर रसिलो पान्थ सुन्छन् बसेर ।
डाफे मूनाल उड्छन् गगनसतहमा मस्त नाँच्छन् मयूर
कोभन्देला विसौनी अमरनगर हो रच्दछन् ब्रह्मदेव ॥२॥

दुण्डीराज थिए ज्ञानी भूर्तेल थरका गुणी ॥
धर्मकर्म सधै गर्थे वेदशास्त्र सबै सुनी ॥३॥

ललिता धर्मपत्नी हुन् साध्वी पतिपरायणा
गर्थिन् अतिथि सत्कार ईश्वर भक्ति साधना ॥४॥

काशीराम थिए छोरा बुहारी पार्वती सती ॥
पितृभक्त बने उन्को आज्ञाको पालना गरी ॥५॥

खेती किसानमा रम्ये सेवा गाउभरी गरी ॥
कल्याण सबको गर्ने आदर्श कुलको बनी ॥६॥

काशीरामजिका छोरा दीननाथ सुधार्मिक ॥
कृष्णभक्त थिए ज्यादै देवघाट बसे जव ॥७॥

महेश नजिकै बस्छन् पत्नी थिइन् बसुन्धरा ॥

भगवत र गीताको गर्थे पाठ सदा सदा ॥८॥

बसुन्धरा संधै गछिन् पतिसेवा र शुश्रूषा ॥

जीवन धन्य देखिन्छ कृष्णभक्त वनीदिदा ॥९॥

दुर्गा मन्दिरले जेष्ठ नागरिकाभिनन्दन ॥

गलेश्वरमहा मिल्यो दानदातव्यले भन ॥१०॥

देवचुलीपरासीमा मुक्ति क्षेत्र समीतिले ॥

भगवती कालिकामा सम्मानित अभै भए ॥११॥

नवजीवन च्यारीटेवल् ट्रष्टले पनि भूषित ॥

नवज्योति नमूना त्यो कन्या मावि त्यही जव ॥१२॥

भीमसेन त आदर्श दुर्गा मन्दिरमा पनि ॥

विराट् धार्मिक कार्यमा सम्मानित भए उनी ॥१३॥

अठ्तीस सालमा आए देवचुलीपरासीमा

भूतल गाउँ नै राम्रा बनाए तिनले जहाँ ॥१४॥

ईर्ष्या क्रोध र मात्सर्य लोभ मोह न छन् कुनै

ज्ञानी विरक्त देखिन्छन् मन निर्मलले सधैं ॥१५॥

कृष्णमन्दिरको धर्मशालामा बस्दछन् दुवै ॥

पुनर्निर्माण समृद्धि गर्ने अठोटले अभै ॥१६॥

राम्रो पवित्र आस्थाले सेवामा दीननाथजी
नयाँ समितिका साथ रेखदेख गरे वसी ॥१७॥

पद्मा संस्थापकै थिइन् गइन् गोलोकवास नै ॥
उत्तरोत्तर संमृद्ध गछौं भन्छन् मिली सबै ॥१८॥

पद्मा भूर्तेल श्रद्धकी प्रतिमूर्ति थिइन् सती ॥
कृष्णको साधना गर्थिन् राधाकृष्ण परीकरी ॥१९॥

स्याइजाचोक भयो जन्म भरमा कर्मभूमि हो ॥
छायादत्तसंग उन्को बालकमै विवाह भो ॥२०॥

वीसवर्षे जवानीमा पती स्वर्गे भए पछि ॥
विधवा कर्मले पाइयो एकलो जीवन भो दुखी ॥२१॥

पतिकै सम्भना गर्थिन् कठोर दैव भो भनी ॥
मेरोजीवनको सार माया गर्ने छ को भनी ॥२२॥

चारैतर्फ अधेरी भो छैनन् कोही वरिपरी ॥
रसिलो नेत्रले हेर्थिन् माया गर्ने छ को भनी ॥२३॥

सिद्धिए आसुका थोपा रून्थिन् धेरै त र्धधरी ॥
आखीर शान्त भो चित्त राधाकृष्ण मनैभरी ॥२४॥

हेर लौ अवला नारी सार खोज्छ्यौ तिमी कहाँ ॥
क्षणभङ्ग संसार छैनन् सार जहाँ तहाँ ॥२५॥

मेरो भक्ति र सेवाले मन निर्मल बन्दछ ॥
गोलोक हरिको धाम जाने बाटो खुलेको छ ॥२६॥

कानमा स्वर गुञ्जियो अनि पद्मा भइन् स्थिर ॥
असार रेछ संसार कृष्णभक्तिरसामृत ॥२७॥

धर्मकर्म सधै गर्थिन् राधाकृष्ण जपीकन ॥
माया मोह सवै छुट्यो तन्मयता बनीकन ॥२८॥

सेतीबेनी जहाँ राम्रो कृष्णमन्दिर सुन्दर ॥
आफ्नो निजी रूपैयाँले निर्माण भो अलौकिक ॥२९॥

देवघाट पुलपारी लक्ष्मीशरण पण्डित ॥
बस्दथे त्यही निर्माण गरिन् मन्दिर व्यापक ॥३०॥

जिल्ला तनहुमा वारी देवघाट वसीकन ॥
तेस्रो मन्दिर निर्माण गरिन् सुन्दर आखिर ॥३१॥

प्रारब्ध भोग्नु भो आफ्नो पूर्णायु यसलोकमा ॥
गइन् संसार छोडेर कीर्ति राखेर लोकमा ॥३२॥

विकास गर्नको निमित्त संस्थामा दीननाथजी ॥
पद्माको सपना पूरा गर्छन् बाँकी भए जति ॥३३॥

दीननाथजीका छोरा छ नै भाइ भए गुणी ॥
डक्टर केशव हुन् जेठा वुहारी रूक्मिणी पनि ॥३४॥

माहिला नारायणदत्त वावुको गर्थे आदर ॥

सहिला हुमकान्तै हुन् इज्जिनियर पढेजव ॥३५॥

बुहारी अनिता थिइन् आज्ञाकारी सुवासिनी ॥

काहिला बोधराजै हुन् राधिका धर्मचारिणी ॥३६॥

ठुलाकान्छा थिए भूपराज पत्नी त कल्पना ॥

डिल्लीराज भए कान्छा मुटु डक्टर क्रमैसंग ॥३७॥

वशिष्ठगोत्रीय चालिसे वंशविवरण

जन्मे पुर्खा सुमार्गी अतिशय चतुरा चालिसे वेल्खुटार

जिल्ला धादिङ्ग राम्रो हृदय वहकिने पान्सये मासटार ॥

सामुने छिन् त्रिशूली सितलजलसुधा वायु सञ्चार गर्छन्

डाडा पाखा मलीलो हरित विपिनले स्वर्गको प्यास मेदछन् ॥१॥

पटी पौवा बनाए पिपल र वरका हेर वेर्ना उमारी

चौतारी पान्थ बस्ने सडक नजिकमा रोप्दथे खोजिखोजी ॥

आस्थाले धर्म गर्थे हरि भजन सधैं कर्म हो भाग्य भन्थे

छोरा नाती सबैको प्रगति कति ठुलो देख्छु सम्पन्न ऐले ॥२॥

भोजराज भए पैले वशिष्ठगोत्रमा उनी ॥

लीलादेवी थिइन् पत्नी कुलधर्मानुसारिणी ॥३॥

तीन सन्तान थे उन्का दाताराम त मध्यम ॥

तिनैका पनि सन्तान तीन छोरा क्रमैसँग ॥४॥

दातारामजिका छोरी सावित्री चालिसे उनी ॥

श्रद्धा गर्छन् सबै भाई यस्तै रहोस् सधैं भरी ॥५॥

छोरा गोविन्द जेठा हुन् पत्नी भागिरथी गुणी ॥

गोकर्ण माहिला छोरा संगीता धर्मचारिणी ॥६॥

कान्छा श्रीराम हुन् छोरा स्वस्तिका श्रीमती सती ॥

आ-आफ्ना कर्मले व्यस्त सद्गृहस्थ बने अति ॥७॥

गोविन्दका भए छोरा विशेष नाम सुन्दर ॥

पढ्छन् बोर्डिङ्गमा राम्रो कर्णधार निरन्तर ॥८॥

छोरी गोकर्णका जन्मिन् सुगोमी अप्सरा सरी ॥

श्रीरामका भए छोरा श्रेयस कुलरत्न ती ॥९॥

मातामहवंश विवरण

लाम्छाने थर गोत्र गर्ग जिजुका जन्मे दुई सन्तति

पत्नी हुन् दुई वेगरे रमणले जेठी र कान्छी गरी ॥

जेठीबाट भए सुरत्न सरिका बङ्गू उपाध्याय ती

कान्छीका सुत नन्दु हुन् सुगाठिला अध्यात्मका पारखी ॥१॥

बङ्गूका सुत कृष्ण जेष्ठ पछिका मोक्षेश्वरै हुन् कति

अर्का राम त माहिला हुन गए कान्छा चिरञ्जीव ती ॥

बद्री एक सुपुत्र नन्दुतिरका जन्मे नुवाकोटमा

गौरीघाट बसे बनाइ घर नै आफ्नो परीवारमा ॥२॥

बद्री बा भनि चिन्दथे शहरमा सम्पन्न शाली वने

छोरा थे दुइ भाइ सज्जन कति दोटी त छोरी भए ॥

कान्छा नै बलराम हुन् सृजन ती जेठा थिए पौरखी
गायत्री अव मात्र छिन् त बहिनी कान्छी पढेकी गुणी ॥३॥

जेठा सृजनका सुपुत्र सुजनै छोरी त यौटी जब
पढ्छन् बोर्डिङमा चलाख अति छन् बल्लान् दूला लौ अव ॥
आमा नै तिनको सुसार दिनहुँ गर्छिन् पवित्रा कति
हेर्लान् ईश्वर छन् तिनै पशुपति माता त गुह्येश्वरी ॥४॥

कश्यप वंशावली

धर्मात्मा कर्मयोगी कुलमणि जिजुबा जेष्ठ ती भूमिनन्द
जन्मीए पाँच भाई वितलव भनिने चोगते गाउनेर ॥
पत्नी हुन् ती अयोध्या प्रतिदिन विधिले गर्दथिन् काम धन्दा
तिन्को दाम्पत्य लीला सुखमय वितिगो भन्दछन् आज सारा ॥

छोरा हुन् भूमिजीका प्रथम सुत अहो मेरुकान्त प्रशान्त
महामाया त पत्नी सुखमय जसको जिन्दगी गो वितेर ॥
पाटी पौवा अनेकौँ वर र पिपलका फेरि वेर्ना उमारी
चौतारी लौ बनाए अधिक सुकृतले त्यै पुगे स्वर्गद्वारी ॥२॥

जन्मे ती मेरुजीका सुतकुल भनिने त्यै नुवाकोट जाहाँ
वाचिन्दीर्घायु पत्नी शतशरद शिवा जान्दथिन् शास्त्र सारा ॥
छोरा प्रेमप्रसाद प्रखर चतुर हुन् पाँच छोरी सबैले
आफ्ना कर्तव्य गर्थे मिलिजुल घरमा कर्म नै भाग्य भन्थे ॥३॥

जेठा प्रेम र हुत्तराज कुलका छोरा दुवै सज्जन
थे अल्पायु कनिष्ठ स्वर्गनगरी छोडी गएछन् झन ॥

जेठाको घरवारले जनकको वंशावली फैलियो
कान्छा हुन् भुवनेश्वरै त अधिका देवीप्रसादै अहो ॥४॥

सादा जीवन उच्चभाव गरिमा ओत्प्रोतले झल्मल
जन्मी कश्यप गोत्रमा नियतिले सत्कर्मले सुन्दर ॥
छोरा प्रेम सुपुत्र हुन् विनयले उत्कृष्ट भो जीवन
आमाको र पिताजिको पनि गरे सेवा र शुश्रूषण ॥५॥

छोरा ती दुइ भाइ रत्न सरीका छोरी तिनोटी भए
एस.एल्.सी.सर पास हुन् समयले डिग्री गरिन् कान्छीले ॥
जेठा सज्जन पौरखी पसलमा व्यापार गर्थे सधैं
होल्सेल् व्यापक वेच्दछन् कति भनौं मीलेन फुर्सद् कठै ॥६॥

लाखौं लाख हिसाव गर्न कसरी सक्लान् भने झै भयो
चौथो वर्ष पिताजिलाइ रूपिया चालाखनै सुम्पियो ॥
गीता भक्ति विरागले अव भनौं वृन्दावनैमा गए
थाहा नै घरमा भएन विचरा चौतर्फी खोज्दै गए ॥७॥

साथी हुन् प्रियलोकनाथ सँग लौ वृन्दावनैमा पुगे
भेटी पुत्र न छोड मातृ ममता भन्दै विलौना गरे ॥
ऐले जान्न म आउनेछु पछिन्ता बाबा घरैमा छिटै
सुन्दा प्रेम पिताजी दङ्ग हुनुभो फकेर आए दुवै ॥८॥

आए वर्ष पछाडि हेर घरमा आमा खुसि गद्गद
छोडी बाबु मलाई बोल कसरी आफ्नै हरायौ जव ॥
आमा मोह नगर्नु यो जगतमा हाम्र पिता हुन् शिव

राधाकृष्ण गणेश हुन् मनुजका उद्धार कर्ता अव ॥९॥

तृष्णा मोह छोडेर यो भुवनमा आराधनामा रमी
हाम्रो जीवन हुन्छ सार्थक भनी अर्थ्याउने दिग्भरी ॥
थीयो रोग नसा विसेन उपचार रून्थे म भारी भई
बाच्नु व्यर्थ म मर्नुले सफलता होलानि आमा भनि ॥१०॥

ठूलो निर्मित गेह सुन्दर थियो झुण्डी मरेछन् कठै
थाहा छैन कता गयो वरिपरी आमा गुहार्थिन् सवै ॥
बाबा प्रेम प्रसादले भवनमा झुण्डी रहेको बुझे
हाहाकार भयो र क्रन्दन ठूलो हा दैव धिक् धिक् गरे ॥११॥

आफै आफु समालिएर घरमहा यस्तै व्यहोर्नु पयो
आमा बाबु छिमेक लौ विरहमा विक्षिप्त छन् जे भयो ॥
आमा धर्ति पिता अकास सरिका आपत्ति धेरै सहे
पीडामा सहनै त सक्छ कसले छोरा मरेको भए ॥१२॥

आफ्नो वृत्ति समालि जीवन भरी सत्कर्मले धैर्यले
वेहेवादि सकेर सुम्पि घरमा लौ तीर्थ गर्ने भए ॥
आमा तीर्थ घुमौ भए जति भनी द्यौघाटमा पाल्नुभो
आमा ईश्वर सम्झदै विनयले सेवा बढी भर्नुभो ॥१३॥

त्यो चौहत्तर साल मातृममता सेलाउदै घाटमा
छोराको पनि धर्म जे गरनु हो सिद्धयो क्रिया अन्तमा ॥
छैनन् राग कदापि यो जगतमा अध्यात्ममा रम्नुभो
आफ्नो जीवन सार्थकै छ अवता उद्धार कुल्को भयो ॥१४॥

पोखरेल वंशावली

कास्की जिल्ला हिमाली रजत शिखर झैं हेर छायाँ अपार
थुप्रो सौन्दर्य शोभा प्रकृति सृजित छन् रच्छन् ब्रह्मदेव ॥
सेती बग्छन् नदीलौ सलल बगरमा उर्वरा खेतपाखा
स्वर्धूनी होकि जस्तो विकसित कति झन् स्वर्ग उद्यान आभा ॥१॥

धर्मात्मा जिजु चरूपाणि कुलका पत्नी सुशीला सती
हाप्रो गौरव पोखरेल थरका अध्यात्मवादी अति ॥
गर्थे तीर्थ व्रतादि दान पहिले आराधना ईशको
गर्ने सँगति साधुको अतिथिको सत्कारले झुकु भो ॥२॥

तिन्का वंशजमा मनोहरि थिए सन्मागामी कति
पत्नी हुन् त हरिप्रिया विनयकि खानी सती झैं अति ॥
थ्यो दाम्पत्य अपूर्व सुन्दर भनी भन्छन् छिमेकी जति
आफ्नो स्वार्थ नहेर्नु धर्म उनको वैशिष्ट्य हो वेसरी ॥३॥

जन्मे पण्डित होमनाथ गुणवान् पत्नी त मन्दोदरी
छोरा हुन् शिवराज जेष्ठ पछिका श्री कृष्ण अर्का गुनी ॥
कान्छा सज्जन तोयनाथ अहिले सत्कर्म गर्दै झन
वस्छन् लौ सव देवघाट अहिले त्यो धन्य भो जीवन ॥४॥

ती श्रीकृष्ण पढे गलेश्वरमहाँ वेदादि गीता जव
बाबाको नजिकै बसेर पहिले आशिष पाए सब ॥
दण्डीले यहि भन्दथे अव तिमी सञ्चालकै बन्नु छ
मेरो अन्तिम काल हुन्छ जहिले संस्था समाली बस ॥५॥

प्यारा सज्जनका थिए विनयले विश्वास गर्थे सब
गायत्री जप साधना प्रहरमा गर्ने त्रिकालै अझ ॥
योगी झैं दिनरात निर्मल बनी अध्यात्ममा तल्लीन
होउन् ती यतिराज सभ्य हसिला भन्थे खुसिले सब ॥६॥

त्यो प्रारब्ध भनौं विवाह हुनगो छोरा भए सुन्दर
ज्ञानी सज्जन अप्रमेय कति हुन् आमा खुसी गद्गद ॥
पढ्थे वेद उनी गलेश्वर बसी त्यो वेदवेदाङ्गमा
शास्त्राचार बुझेर डक्टर हुने विज्ञान पढ्छन् झन ॥७॥

जेठी दुर्गा सुपुत्री बुझ मृग नयनी अर्पणा छिन् कनिष्ठा
देवी जस्ता कृशाङ्गी सुललित वदना चन्द्रमा होकि जस्ता ॥
ऐले सम्पन्नशाली घर छ सडकमै गौरीका साथ शम्भु
वर्षा गर्छन् कृपाको हिमशिखर उचो स्वाभिमानी बनाऊ ॥८॥

काशीदत्तको वंशविवरण

जन्मे ती लमजुङ्गमा अनि बढे पुर्खा थिए सुन्दर
काशीदत्त वशिष्ठ गोत्र उनको बुझ्दा दवाडी थर ॥
काशीका सुत सभ्य केशव थिए चन्द्रा बुहारी उनी
चन्द्राको रविलाल शेखर दुवै छोरा भए सद्गुणी ॥९॥

छोरा केशवका सुपुत्र रविजी ब्वारी थिइन् कल्पना
ज्यादा धार्मिक थे उदार मनका गर्थे निजी साधना ॥
त्यो संघर्ष गरेर जीवन भरी आदर्श राम्रो कति
कान्छा पर्वत हुन् हिमालय ठुला कर्तव्यमा छन् अधि ॥१०॥
प्रगति नगरै पढ्थे हिमाल पनि संस्कृत ॥

कान्छा पर्वत पद्दछन् कक्षा सात त्यही जब ॥३॥

आमाको साथमा जेठा देवघाट बसी कन ॥

ज्योतिष पद्दछन् कालिका विद्यापीठ गै झन ॥४॥

प्रगति होस् सधैं तिन्को हिमालय सरी अव ॥

ईश्वर दाहिना होउन् कामना गर्दछौ सब ॥५॥

धर्मदत्त अधिकारीको वंशावली

जन्मे काश्यप गोत्रमा कुलमणी हुन् धर्मदत्तै अव

सिम्पानी भनिने जरे नजिकमा धादिङ्ग जिल्ला तिर ॥

तिन्को वंशज रामचन्द्र सुत थे ती धन्कुमारी वधू

ठूला धार्मिक साधना गरिरने आस्थिक लौ के भनूँ ॥१॥

ब्बारी स्थल कुमारी हुन् छोरा हुन् प्रेम नाथ ती ॥

राम्रा सज्जन थे भन्थे छिमेकीहरू छन् कति ॥२॥

शिवप्रसाद हुन् जेठा धर्मपत्नी थिइन् स्थिर ॥

निःसन्तान बने आफ्नो कर्मले बुझ आखिर ॥३॥

प्रेमजीका थिए पुत्र ऋषि शर्मा अलौकिक ॥

उन्की पत्नी थिइन् चुन-कुमारी अति धार्मिक ॥४॥

तिनका वंशमा छोरी भए पाँच क्रमै सँग ॥

जेठी हुन् अम्बिका छोरी पति दामोदरै जब ॥५॥

माहिली राधिका जन्मिन् गौतमी पति अर्जुन ॥

साहिली ज्ञानु माया हुन् नेपाल पति कीश्वर ॥६॥

सुभद्रा सापकोटा हुन् तिनका पति थे शिव ॥
जयन्ती हेर पौडेल श्रीकृष्ण प्राणबल्लभ ॥७॥

सुखी जीवन होस् सब्को गर्दछु कामना अव ॥
ईश्वर भक्तिमा लागोस् शेष जीवन आखिर ॥८॥

गौतम अत्रिगोत्रीय वंशावलि

पुर्खा गौतम अत्रि गोत्र अधिका हुन् देवदत्तै जिजु
हाम्रो गौरव ती पवित्रकुलका संस्कारका हुन् गुरू ॥
आफ्नो धर्म र कर्म खातिर सधैं तल्लीन थे साधक
पत्नी धर्मपरायणा विनयकी ती विष्णुमाया बुझ ॥१॥

देवदत्तजिका छोरा चेतनाथ भए गुणी ॥

पत्नी साध्वी थिइन् लक्ष्मी-कुमारी चेतका अनि ॥२॥

तिन्को छोरा भए फेरी धननाथ सुधार्मिक ॥

भार्या युक्तकुमारी हुन् निजधर्माव्रताश्रित ॥३॥

धनका सुत हुन् योगी अच्युतनाथ चर्चित ॥

पत्नी सती थिइन् देवकुमारी परी झै जब ॥४॥

अच्युतनाथका छोरा दुइभाइ भए सुन ॥

जेठा देवेन्द्र हुन् कान्छा शशीन्द्र नभकाजुन ॥५॥

देवेन्द्रका थिए छोरा जेठा सुरज सुन्दर ॥

कान्छा सुजन हुन् फेरी कल्याण होस मङ्गल ॥६॥

कौडिन्यगोत्रीय सापकोटा वंशविवरण

साप्कोटा थरका वियार भनिने धादिङ्ग कटुञ्जे जहाँ

जन्मे धार्मिक धर्मदत्त कुलका पुर्खा चरङ्गे उहाँ ॥

पत्नी हुन् पतिदेवका वचनको सम्मान गर्छिन् कति

लक्ष्मी रूपवती थिइन् विनयकी कौडिन्यगोत्रीयकी ॥१॥

धर्मदत्तजिका छोरा चन्द्रदत्त भए अनि ॥

गौरादेवी थिइन् पत्नी गौराङ्गी धर्मचारिणी ॥२॥

शिवप्रसाद हुन् छोरा जेठी हुन् नर्मदा सती ॥

कान्छी बिहे गरे फेरी सरस्वती भइन् गुणी ॥३॥

शिवप्रसादका छोरा पाँच भाइ भए कति ॥

कृष्णप्रसाद हुन् जेठा काइला हुन् दयानिधि ॥४॥

कान्छा तोरण हुन् पैले ज्यामिरे चैनपुरमा ॥

चितवन बसी ऐले बस्छन् ती देवघाटमा ॥५॥

गीता वेद पढी बस्छन् गायत्री जप साधना ॥

गंगास्नान नित्यकर्म ईश्वर ध्यान अर्चना ॥६॥

उदार मनले गर्छन् धर्मकर्म निरन्तर ॥

ईर्ष्या राग कुनै छैन भक्तिले मन निर्मल ॥७॥

पत्नी माया थिइन् कान्छी लीलानाथ भए सुत ॥

लक्ष्मी छोरी पढी ज्ञानी भन्दछन् लोकमा अव ॥८॥

रामहरि अधिकारीको वंशविवरण

धर्मात्मा कति गर्दथे नियमले अध्यात्मको साधना

जन्मे कश्यपगोत्रमा समयले पुर्खा नुवाकोटमा ॥

हेर्दा सुन्दर दिव्यता नजिकमा वगिछन् त्रिशूली नदी

चारै तर्फ विशाल फाँट हरिया सेता हिमाली छवि ॥१॥

पानी घट्ट छ काखमा शिशुलता सौन्दर्य झल्काउछन्
 पाखा जङ्गल चर्दछन् मृगहरू क्वैलीहरू गाउछन् ॥
 गेर्खु फाँट हराभरा शिखरमा दर्वानुवाकोट छ
 त्यो वट्टार विशाल चित्त हरने छन् आँप् बगैँचा अझ ॥२॥

अधिकारी थिए पुर्खा विष्णुप्रसाद सज्जन ॥
 प्रतिष्ठित भए धेरै चिन्दथे गाँउका जन ॥३॥

छोरा डेडप्रसादै छन् उन्का चार भए सुत ॥
 रामहरि भए जेठा पत्नी सीता थिइन् जब ॥४॥

बद्री हुन् माहिला छोरा महेन्द्र साहिला जब ॥
 कान्छा उद्धव हुन् बस्छन् काठकाण्डौ सबै अव ॥५॥

उनका कोखमा छोरा दुइ भाइ भए गुणी ॥
 जेठा प्रकाश हुन् कान्छा अमेरिका बसे रवि ॥६॥

छोरीहरू थिए हेर तिनोटी भद्रछन् कति ॥
 नारायणी थिइन् जेठी विचकी सुशीला अनि ॥७॥

अलंकार बनिन् कान्छी संगीता डिग्री पास छन् ॥
 आ-आफ्नो कर्मले खान्छन् पिता सन्तोष गर्दछन् ॥८॥

रविको जन्मियो छोरो रियान्स पछि देशमा ॥
 प्रकाशको एक छोरी प्रसंसा गुणी गेहमा ॥९॥

वास्कोटा वंशविवरण

ज्ञानी अध्यात्मवादी बुझ कुलमणि हुन् रामजीका प्रसाद
जन्मे धादिङ्ग केवलपुर अधि सुखमा भाग्यले छन् प्रबुद्ध ॥
डाडा पाखा हिमाली प्रकृति कति सफा स्वर्गको लाग्छ झल्को
इन्द्रेणी रङ्ग शोभा सरित वगरमा दिव्य सौन्दर्य कस्तो ॥१॥

बर्दीया खेत बारी बिच गहुँ मुसुरो धान तोरी फलाई
काठमाण्डौ देखि सब्ले श्रमिक र हलिया साथ गर्थे कमाइ ॥
पुर्खा हुन् स्वाभीमानी स्वकरकमलले उर्वरा हेर माटो
भन्थे जन्मेर आमा अबम हजुरको गर्छु श्रृङ्गार राम्रो ॥२॥

रामजीका छोरा झंकप्रसाद अति धार्मिक ॥
भागवत र गीताको गर्थे पाठ सधैं जप ॥३॥

दीर्घजीवी निरोगी थे गर्थे स्नेह बराबर ॥
सबैमा समता भाव योगी हुन् कि भने सर ॥४॥

झंकप्रसादका छोरा पाँच भाइ सुनिर्मल ॥
सबै सम्पन्न साली छन् ज्ञानी ईश्वर साधक ॥५॥

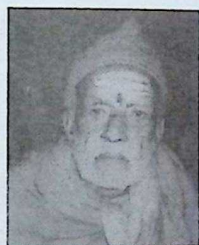
जेठा मुकुन्द हुन् छोरा माहिला वासुदेव हुन् ॥
साहिला बलरामै हुन् काहिला कृष्णराज हुन् ॥६॥

कान्छा माधव छोरा हुन् छोरी तीन वटी कति ॥
बन्दो वस्त सबैको छ पिता खुसी भए अति ॥७॥

मुकुन्दका पितृभक्त छोरा प्रमोद साथ छन् ॥
आशुतोष भए छोरा प्रमोदका विवेकी छन् ॥८॥

देवीराम अर्यालको वंशविवरण

देवीरवण हुन् पूर्खा जमुना धर्मपत्नी हुन् ॥
दुर्गादत्त छोरा उन्का वधू खेमकुमारी हुन् ॥१॥

उनको वंशमा छोरा हुमकान्त भए गुणी ॥
सन्यासी भै बसे हेर देवघाट बसे पछि ॥२॥

पत्नी दीपकुमारी हुन् जेष्ठ पीताम्बरै सुत ॥
कमल, डिल्लीराम औ सूर्यप्रसाद लक्ष्मण ॥३॥

कान्छा विधान हुन् जन्मे गुल्मी इस्मा बडा दुई ॥
जुगेपाटा सबै हुर्के आफ्नो उद्योगले धनी ॥४॥

जगन्नाथ न्यौपानेको वंशविवरण

नुवाकोट थियो जिल्ला तादी र लिखुको बिच ॥
कविलास भद्रुटार जन्मे पुर्खा उतैतिर ॥१॥

जगन्नाथ थिए ज्ञानी धर्मपत्नी त रुक्मिणी ॥
तिनको वंशमा जन्मे रामनाथ भए गुणी ॥२॥

उमादेवी थिइन् पत्नी पतिदेव प्रिया जब ॥
पिता खिलप्रसाद हुन् माता हुन् इन्दिरा अब ॥३॥

श्यामकृष्ण छोरा विद्वान् राधिका धर्मचारिणी ॥

भागवत र गीताको ज्ञाता गम्भीर पारखी ॥४॥

उदार मनका शुद्ध शाकाहारी व्रताश्रित ॥

धर्मकर्मानुरागी छन् गायत्री समुपासक ॥५॥

अच्युत उनको छोरा पुत्री हुन् विमला जब ॥

अर्की लक्ष्मी थिइन् कान्छी रमा लक्ष्मी समा अव

नारायणगढघाट्मै न्यूरोड अब बस्दछन् ॥६॥

गोपीलाल अधिकारीको वंशविवरण

वैरेनी गाँउ गल्छी प्रकृति रचित छन् बेलखुको लाग्छ भल्को

पुर्खाले नै बनाए मनुजहरू मिली मन्दिरै कालिकाको ॥

जन्मे धादिङ्ग जिल्ला सरल कृषक हुन रातमाटे निवासी

ती गोपीलाल हाम्रा हरवखत सधैं धर्मकर्मानुरागी ॥१॥

गोपीलालजिका छोरा बाबगुम भए गुणी ॥

बधू होमकुमारी हुन् पति आज्ञानुपालिनी ॥२॥

उनको कुलमा छोरा तीनभाई भए जब ॥

जेठा बिनोद हुन् अर्का प्रमोद र प्रदीपक ॥३॥

नानी मैया थिइन जेठी छोरी शान्ता त मध्यमा ॥

अर्की धनकुमारी हुन् विनिता कुलभूषणा ॥४॥

बिनोद अधिकारीले जो “माता मनकामना” ॥

आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा गर्छन् देशभरी जहाँ ॥५॥

विनोद कुलरत्न हुन् पुरुषार्थी निरन्तर ॥

श्रीमती कल्पना गर्छिन् सब्को सेवा र आदर ॥६॥

न्यौपाने विजिता छोरी ज्वाँइ महेश सक्षम ॥

अस्मिता सद्गुणी कान्छी छोरा विवेक सज्जन ॥७॥

लक्ष्मीप्रसाद लामिछानेको वंशविवरण

लक्ष्मीप्रसादका छोरा रामदत्त प्रशंशित
पवित्रा नाम पत्नी हुन् गर्थिन धर्म व्रतादय
रामदत्तजिका छोरा दीननाथ अनाथका
थिइन् बालकुमारी नै पत्नी पतिपरायणा
तिनको. वैशज हुन कृष्ण प्रसाद अति धार्मिक
पत्नी चन्द्रकुमारी हुन देवघाट वसे जव
बाबुराम र ईश्वरी प्रसाद जेष्ठ मध्यम
रमेश साहिला छोरा विवेकसुत अन्तिम

मिश्र वंशविवरण

देवघाट भयो जन्म सिञ्च्याङ्ग चार नंवर ॥
बुद्धिसागर हुन् पुर्खा सद्गृहस्थ बने जब ॥१॥

दिवाकर भए छोरा ज्ञानी हुन् वंशरत्न ती ॥
भगवती थिइन् ब्वारी कुलधर्मानुरारिणी ॥२॥

सुरज माहिला छोरा जेठा अर्का त अर्जुन ॥
नारायण भए कान्छा उद्योगी छन् चिरन्तन ॥३॥

सुरजका भए छोरा साकार विनयान्वित ॥

चक्रवर्ती महादेव गरुन् कल्याण मङ्गल ॥४॥

थापा वंशविवरण

हजुरबुबा/हजुरआमा - श्यामबहादुर थापा/रामकला थापा

पिता/माता - लक्ष्मन थापा/धनकुमारी थापा

छोरा/बुहारी - गणेश थापा/यदुमैया थापा

नाती/नातिनी - केशव(मेनुका) थापा/अस्मिता थापा

रिजाल वंशविवरण

धादिङ्ग जन्म जिल्ला हो सीम्ले उत्तर भागमा ॥

हिमलाल त्यही जन्मे पुर्खा रिजालका जहाँ ॥१॥

सुभद्रा धर्मपत्नी हुन् उनको वंशमा पछि ॥

त्रिलोचन सुपुत्र हुन् अन्नपूर्णा थिइन् सती ॥२॥

ऋषेश्वर भए छोरा इन्द्र-चन्द्रकुमारी नै ॥

बुहारी हुन् दुवै साध्वी गृहकार्य गरे सबै ॥३॥

छोरा इन्द्रकुमारीका तीनभाई भए गुणी ॥

जेठा टाकाप्रसाद हुन् मैना हुन् धर्मचारिणी ॥४॥

रामहरि र कोपीला दम्पती हुन् सुधार्मिक ॥

आर्यन् सरस्वती जोडी उद्यमी छन् सुखी जबा ॥५॥

अप्सरा कल्पना छोरी जेठी कान्छी क्रमैसँग ॥

भान्जा शंकर हुन् हाम्रो पढ्छन् वेद र संस्कृत ॥६॥

(गुणी, ज्ञानी सधैं ख्याल गर्छन् हाम्रो निरन्तर)

राजकुमार छोरा हुन् टाकाका अनि अमृत ॥

छोरी एक भइन् ज्ञानी देवकी नाम सार्थक ॥७॥

रामचन्द्र धिमिरेको वंशविवरण

ताप्लेजुङ्ग त्यही जन्मे खोक्लिङ्ग थामटारमा ॥
 रामचन्द्र पवित्रा ती पति पत्नी थिए जहाँ ॥१॥
 उनको वंशमा छोरा बृहस्पति त जन्मिए ॥
 धर्मपत्नी थिइन् लक्ष्मी सत्गृहस्थ सधैं भए ॥२॥
 कृष्णचन्द्र सुपुत्र हुन् उदार मनका गुणी ॥
 पत्नी कृष्णकुमारी हुन् देवघाट बसे पनि ॥३॥
 गोविन्द हुन् जेठा छोरा दशरथ कनिष्ठ हुन् ॥
 गर्छन् उद्योग धन्दा ती कर्मनिष्ठ खुसी रहुन् ॥४॥

अर्याल वंशविवरण

नुवाकोट थियो जिल्ला रातमाटे नजीकमा ॥
 पाइग्रेलोसे सबै जन्मे पुर्खा धार्मिक सज्जन ॥१॥
 लक्ष्मीकान्त थिए ज्ञानी टीकाराम भए सुत ॥
 बुहारी हुन् विष्णुमाया निजधर्मव्रताश्रिता ॥२॥
 तिनको वंशमा जन्मे हरिप्रसाद सज्जन ॥
 पत्नी मानकुमारी हुन् गर्थिन् पूजा व्रतादिक ॥३॥
 छोरा गोपाल हुन् जेठा बुहारी इन्दिरा सती ॥
 अच्युत उनका छोरा कान्छा योगेश्वरै अनि ॥४॥

सुवेदी वंशविवरण

जिवा : पशुपतिप्रसाद / आमा लक्ष्मीदेवी
 हजुरबा: खगेश्वर/मम कुमारी
 पिता: वद्री/सीतादेवी काका: केदार/ रामप्रसाद
 छोरा : गोविन्द/मन्दोदरी
 दीपक/अनिता
 नाति/नातिनी: सुस्मिता र उमेश

माता मनकामना आयुर्वेद क्लिनिक नै किन ?

नेपालमा अति राम्रो स्वास्थ्य सेवा लिने भए ॥
 प्रविधि छन् नयाँ नौलो छिटै निको हुने परे ॥१॥
 आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा भरपर्दो जताततै ॥
 अनुभवी ठुला डक्टर गर्छन् रोग निको सबै ॥२॥
 धन्वन्तरी हस्पिटल काठमाण्डौ भ्यालिभिन्नमा ॥
 पुतली सडकै नेर छ माता मनकामना ॥३॥
 धनगढी, टिकापुर बाँके कोहलपुरमा ॥
 घोराही पोखरा फेरी विरेन्द्र नगरै जहाँ ॥४॥
 बुटवल र हेटौँडा भरतपुर लम्जुङ्ग ॥
 बनेपा कमलामाई, सिन्धुली हरिओनमा ॥५॥
 फत्तेपुर सप्तरीमा, इटहरी, इलाममा ॥
 धरमपुर सप्तरी, विर्तामोड जहाँ तहाँ ॥६॥
 विशेषता त्यहाँ हेर्नोस् पाइल्स मलद्वारको ॥
 यौनजन्य प्रजननको छाला सौन्दर्य आदिको ॥७॥
 क्षारसूत्र शिरोधारा प्राणायाम र ध्यानको ॥
 डक्टरहरूबाट परामर्श हुन्छ सधैं जसो ॥८॥
 रक्तचाप, मधुमेह, निःसन्तान भए सबै ॥
 डिप्रेसन निरासामा त्यही जाऔं मिली सबै ॥९॥
 घाउ र खटिरा दाद मूसा कोठी लुतो दुवी ॥
 सरुवा रोग ग्याष्ट्रिक पिनास अल्सरै पनि ॥१०॥
 पत्थरी ढाड दुख्ने छन् युरीकेसीड जण्डिस ॥
 पञ्च कर्महरू हुन्छन् स्नेहन सेक सेचन ॥११॥
 कुनै पनि रोक लाग्ने फिर्ता हुन्न निको नभै ॥
 थोरै खर्च भए पुग्ने सुलभ छन् हिडौं उतै ॥१२॥

व्यवस्थापक:- विनोद कुमार अधिकारी

फोन नं.:- ९८५१०८८११८, काठमाण्डौ ।

एक चिनारी

- नाम : आनन्दप्रसाद नेपाल
- जन्म मिति : वि.सं. २०३६ साल श्रावण १ गते
- जन्म स्थान : भिल्दुङ्ग-दुईपिपल-माभगाउँ, त्रिशूली, नुवाकोट
- ठेगाना : देवघाट गा.पा. ५, तनहुँ
- पिताको नाम : मुरलीप्रसाद नेपाल
- माताको नाम : रुद्रकुमारी(गोमा) नेपाल
- शिक्षा : आचार्य, बी.एड.
- शिक्षण सेवा : वेद वेदाङ्ग विद्यालय(२०६२ देखि हालसम्म),
(२०६४ देखि २०७० सम्म प्राचार्य पदमा)
राधामाधव वैदिक गुरुकुल(प्राचार्य २०५९ देखि २०६४ सम्म)
- प्रकाशोन्मुख कृति : मानव खण्डकाव्य